Stenogrammid

XIII Riigikogu, V Istungjärk, täiskogu korraline istung

Kolmapäev, 19.04.2017, 14:00

Toimetatud

14:00 Istungi rakendamine
1. 14:04 Planeerimisseaduse ning keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu (411 SE) kolmas lugemine
2. 14:12 Raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (398 SE) teine lugemine
3. 14:16 Riigikogu otsuse ""Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050" heakskiitmine" eelnõu (410 OE) esimene lugemine
4. 14:47 Haldusreformi seaduse muutmise seaduse eelnõu (393 SE) esimene lugemine
5. 15:55 Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 16 ratifitseerimise seaduse eelnõu (408 SE) esimene lugemine
6. 16:31 Asjaõigusseaduse rakendamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (tehnovõrgu talumise tasu muutmine) eelnõu (405 SE) esimene lugemine
7. 17:07 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 655/2014, millega luuakse pangakontode Euroopa arestimismääruse menetlus, et hõlbustada võlgade piiriülest sissenõudmist tsiviil- ja kaubandusasjades, rakendamine ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokollist nr 16 tuleneva menetluse loomine) eelnõu (404 SE) esimene lugemine

14:00 Istungi rakendamine

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Tere päevast, austatud Riigikogu! Alustame täiskogu V istungjärgu 12. töönädala kolmapäevast istungit. Rahvusvaheline üldsus tähistab täna mitmekesisuse päeva. Mitmekesisuse üks aspekte on ka see, et kaugeltki mitte kõigil ei ole täna sünnipäev, küll aga on sünnipäev Barbi Pilvrel. Nii et kui te teda oma eluteel täna kohtate, siis arvestage sellega. (Aplaus.) Nüüd on parim aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Aadu Must, palun!

15:02 Aadu Must

Lugupeetud aseesimees! Head kolleegid! Riigikogu kultuurikomisjoni nimel on mul au üle anda Riigikogu otsuse "Eesti Rahvusringhäälingu tegevusvaldkonna tunnustatud asjatundjatest Eesti Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete nimetamine" eelnõu. Seaduse järgi on selle eelnõu ettevalmistamine kultuurikomisjoni ülesanne. Pikkade ja ägedate vaidluste ning pika töö tulemusena on välja valitud sellised kandidaadid nagu Paavo Nõgene, Agu Uudelepp ja Rein Veidemann. Aitäh!

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe eelnõu. Me menetleme seda Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt. Nüüd teeme palun kohaloleku kontrolli!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 80 rahvasaadikut.

---

1. 14:04 Planeerimisseaduse ning keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu (411 SE) kolmas lugemine

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Tänane esimene päevakorrapunkt on majanduskomisjoni algatatud planeerimisseaduse ning keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu 411 kolmas lugemine. Kas fraktsioonidel on soovi pidada läbirääkimisi? Meelis Mälberg Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

15:02 Meelis Mälberg
Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Tegemist on mõistliku eelnõuga. Seda eelnõu on otseselt seostatud Eesti puidu- ja metsatööstu rite kavaga rajada Tartu lähedale *circa* miljard eurot maksev ülimoodne puidurafineerimistehas. On tõsi, et kui planeerimisprotsess toimub kiiresti ja selle käigus hinnatakse kõiki mõjusid, aitab see investeerimisotsuse tegemisele kaasa. On mõistlik, et asjast huvitatud osaleksid ka kulude katmisel. Eelnõu 411 annabki võimaluse, et planeeringu koostamisest huvitatud isikuga sõlmitakse leping ning seesama isik saab katta planeeringu menetlemisega seotud kulud, planeeringu tellijaks jääb aga ikka avalik võim. See aitab välistada olukorra, kus see, kes maksab, tellib ka muusika.
Kiiret ja asjatundlikku planeerimist pole vaja ainult selle uudse puidurafineerimistehase rajamiseks. Ettevõtlusmaailmas on väga terav konkurents toorme, turgude, töötajate ja muude ressursside pärast. See konkurents ei tunne enamasti riigipiire. Efektiivselt toimiv avalik sektor ei ole investeerimisotsuse tegemisel mitte viimase järgu argument. On räägitud väga suurtest projektidest, mis otsivad endale maailmas kodu, olgu see siis mõni suur serveripark või Tesla gigatehas. Samasse kategooriasse kuulub kindlasti meie oma investorite plaanitav tehas. Praegu eksporditakse Eestist umbes 3 miljonit tihumeetrit paberipuud, sest meil ei ole võimsust selle töötlemiseks. Avalikkus ei ole rahul, et toore läheb töötlemata kujul välja, ja rahul ei ole ka metsasektor ise. Selle puidu töötlemine Eestis aitaks seda neli-viis korda väärindada ning saaks rohkem maksta metsaomanikele ja puidusektori töötajatele, kokku julgelt üle 100 000-le Eesti inimesele. Samuti loob see võimalusi uute innovatiivsete tootmiste ja teadlaste arendustöö jaoks. Tänapäevastel tehnoloogiatel põhinev tootmine on keskkonnasõbralik. Kindlasti ei tasu tootmist karta, sest ega muidu väga kõrgete keskkonnastandarditega Põhjamaad selliseid projekte ei toetaks ega soosiks.
Eelnõu seaduseks saamise korral oleme astunud tähtsa, kuid siiski vaid ühe sammu Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime kasvatamise suunas. Me ei peaks poolel teel peatuma. Uue ettevõtte saab Eestis asutada paari tunniga. Võiksime võtta eesmärgiks, et planeerimisprotsess oleks võimalik ära teha paari kuuga. On elementaarne, et seejuures ei tohi kannatada planeerimise kvaliteet ja kõik mõjud peavad saama parimal võimalikul moel hinnatud. Aga kui mõne suure projekti õnnestumine sõltub riigi suutlikkusest olla erasektorile efektiivne ja kompetentne partner, siis peame pingutama.
Reformierakond näeb, et kriitiline pilk on siin vajalik. Bürokraatia ei saa ega tohi meil üle pea kasvada. Avaliku sektori ülalpidamiseks vajaminevat raha teenib vaid ettevõtlus ja seda ei tohi liigne bürokraatia lämmatada ega piirata. Reformierakond toetab eelnõu 411 seadusena vastuvõtmist, sest see parandab meie majanduse rahvusvahelist konkurentsivõimet ja selle abil on võimalik kiiremini selgusele jõuda, mis on iga investeeringu eelduseks. Kutsun kõiki üles seda väga mõistlikku eelnõu toetama. Aitäh!

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Kui rohkem sõnasoove ei ole, siis sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 411 lõpphääletusele. Nagu tavaliselt, eelneb sellele eelhäälestus saalikutsungi kujul.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele majanduskomisjoni algatatud planeerimisseaduse ning keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu 411. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Selle eelnõu poolt hääletas 77 rahvasaadikut, vastu ei olnud keegi, erapooletuks ei jäänud samuti mitte keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

---

2. 14:12 Raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (398 SE) teine lugemine

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Algab majanduskomisjoni algatatud raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 398 teine lugemine. Ettekandjaks tuleb majanduskomisjoni liige Erki Savisaar.

15:02 Erki Savisaar
Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu algatas majanduskomisjon k.a 8. märtsil. Eelnõu esimene lugemine Riigikogu täiskogus toimus 21. märtsil ja esimene lugemine lõpetati. Raudteeseaduse muutmise eesmärk on likvideerida puudused direktiivi 2012/34/EL sätete ülevõtmisel, et vältida võimalikku rikkumismenetlust.
Ühistranspordiseaduse muutmise eesmärk on rakendada kuni 2021. aasta 28. veebruarini Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 181/2011 kohaldamise alustamiseks erandit riigisiseste liinivedude suhtes, mille pikkus ületab 250 kilomeetrit, ja liinivedude suhtes, mis olulises osas toimuvad väljaspool Euroopa Liitu.
Majanduskomisjon arutas raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 398 oma istungil 11. aprillil, kus langetati kõik eelnõu menetluslikud otsused. Eelnõu on läbi teinud tehnilise ja keelelise korrastuse Riigikogu Kantselei stenogrammi- ja tõlkeosakonnas ning keeletoimetaja märkustest tulenevad muudatused on eelnõu teksti sisse viidud. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. aprillil kell 12 ei laekunud ühtegi muudatusettepanekut Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega teistelt komisjonidelt. Juhtivkomisjon võttis vastu otsuse saata majanduskomisjoni algatatud raudteeseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 398 teiseks lugemiseks Riigikogu täiskogusse 19. aprilliks ettepanekuga teine lugemine lõpetada ning kui teine lugemine lõpetatakse, on meie ettepanek teha eelnõu kolmas lugemine 3. mail ja panna eelnõu 398 lõpphääletusele. Aitäh!

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Küsimuse ettekandjale esitab Aivar Sõerd.

15:02 Aivar Sõerd
Aitäh, austatud juhataja! Austatud komisjoni ettekandja! Ma saan aru, et see eelnõu reguleerib olukorda seoses raudtee läbilaskevõime ammendumisega. Praegu sellist olukorda küll ei ole. Teadaolevalt on näiteks raudtee Tapa–Narva lõigu läbilaskevõime 34 rongipaari ööpäevas. Kas te ütleksite, mitu rongipaari läbib praegu Tapa–Narva lõiku?

15:02 Erki Savisaar
Aitäh! Tegemist on tehnilise eelnõuga, mis tuleneb Euroopa Liidu nõudmistest.

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Soovi korral avan läbirääkimised. Seda soovi ma ei tuvasta. Nagu kuulsite, eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 398 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

---

3. 14:16 Riigikogu otsuse ""Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050" heakskiitmine" eelnõu (410 OE) esimene lugemine

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse ""Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050" heakskiitmine" eelnõu 410 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti keskkonnaminister Marko Pomerantsi!

15:02 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Tere päevast, hea eesistuja ja lugupeetud rahvasaadikud! Teie ees on arengudokumendi "Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050" eelnõu. Ma olen lubanud selle siia tuua. Kliimapoliitika põhialuste arutelul küsis rahvasaadik Artur Talvik, kas mul on veel miskit plaanis. Plaanis olidki maapõuepoliitika põhialused ja nüüd on nad teie ees. Kui te küsite, kas mul on veel miskit plaanis, siis õige vastus on, et lähitulevikus ei ole. Kunagi aga ehk ikka midagi veel tuleb.

Teile on esitatud tutvumiseks Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel ja koostöös teiste ministeeriumide, riigiasutuste ning paljude huvirühmadega valminud arengudokumendi "Maapõuepoliitika põhialused aastani 2050" eelnõu. Selle dokumendiga määratletakse riigi seni puudunud pikaajaline maapõue kasutamise ja kaitse visioon ning selle elluviimist toetavad põhimõtted ja arengusuunad.
Maapõuepoliitika põhialuste koostamise aluseks oli Vabariigi Valitsuse 2016.–2019. aasta tegevusprogrammis keskkonnaministrile seatud ülesanne välja töötada Eesti taastumatute maavarade kasutuselevõtu pikaajaline strateegia ja geoloogiaalane pädevus selle elluviimiseks ning Vabariigi Valitsuse 2015. aasta 3. detsembri kabinetinõupidamise ettepanek koostada maapõuepoliitika põhialused. Vabariigi Valitsuse 2016.–2019. aasta tegevusprogrammis on maapõuepoliitika põhialuste koostamise ülesannet täpsustatud, kuna selleks hetkeks oli dokumendi formaat juba paigas. Sellest jutust te näete, et valitsuse tegevuses on siiski olemas järjepidevus: kui protsessi on alustatud, siis on võimalik sellega ka valitsuse järgmistes koosseisudes edasi liikuda.
Ühtse poliitikaraami puudumise ja valdkonna killustatuse tõttu pole Eestis seni olnud ühtset ja terviklikku nägemust maapõuevaldkonna arendamiseks. Maapõuepoliitika põhialuste koostamise põhjustas soov määrata kindlaks Eesti Vabariigi kui maapõue ja maavarade peamise omaniku roll ja huvid maapõue uurimisel ning maapõue ja maavarade kasutusse andmisel ja kasutamisel.
Dokumendis ja minu ettekandes kordub tihti termin "maapõu". Ilmselt on mõistlik esmalt selgitada, mida me oleme selle all silmas pidanud ja kuidas peaks sellest lähtuvalt dokumenti mõistma.
Maapõuepoliitika põhialustes peetakse maapõue ja maapõueressursside all silmas kogu maapõue potentsiaali: maavarasid; maapõue kui maatuge, mis on vajalik maakatte säilitamiseks ja hoidmiseks, ehitiste kandmiseks ning loodusobjektide ja -mälestiste kaitse tagamiseks; maapõue kui ehituskeskkonda, mis on kasutatav allmaarajatiste (nt tunnelid ja mahutid) ehitamiseks. Maapõue mõiste alla mahub ka põhjavesi ja maapõuesoojus. Välja jätsime siit vaid mullatemaatika. Dokumendi koostamise töörühm otsustas fookuse hoidmiseks maapõuepoliitika põhialuste tähenduses mulda selle erineva spetsiifika ja probleemistiku tõttu maapõueressursina mitte käsitleda. Osalt haakuvad mullaga küll mõned dokumendi põhimõtted ja arengusuunad, mis käsitlevad näiteks keskkonnamõjusid ja maakasutusviiside vahel valimist, kuid otsesem käsitlus puudub. Seetõttu edaspidi mullaga seotud arengusuundade seadmisel käesoleva dokumendiga oluliselt arvestama ka ei pea.
Dokumendi loogika juurde tagasi tulles selgitan, et oleme dokumendi üldistusastme hoidmiseks põhimõtetes ja arengusuundades eri ressursside väljatoomist enamasti vältinud. Kuigi maapõuest ja maapõueressurssidest rääkides meenuvad paljudele esimesena ainult maavarad, olgu öeldud, nagu ma varemgi mainisin, et dokumendis käsitletakse maapõue osana ja ressursina muu hulgas näiteks põhjavett. Kõik asjakohased maapõueressursside kindlaksmääratud arengusuunad kehtivad ka põhjavee kohta, sh piisava uurituse tagamine, välismõjude kompenseerimine, ressursitootlikkuse nõue, teadlikkuse suurendamine jne. Põhjavett on silmas peetud ka keskkonnamõjude vältimise ja leevendamise kontekstis. Sama lähenemine kehtib kõigi dokumendis käsitletud maapõueressursside kohta.
Eesti pikaajalise eesmärgina maapõuevaldkonnas oleme sõnastanud vajaduse tagada maapõueressursside teaduspõhine, riigi majanduskasvu ja ressursitõhusust taotlev, keskkonnahoidlik ning inimeste tervist säilitav haldamine ja kasutus. Samal ajal tuleb vähendada sõltuvust taastumatutest loodusvaradest. Olulisemate arengusuundadena tõstan esile maapõueuuringute ja baaskaardistamise kava koostamist ning elluviimist, riigitulu võtmise ja jaotamise mehhanismide ülevaatamist, ressursside kasutamise ja välismõjude asjakohase kompenseerimise tagamist, nõuet kasutada ressursse, ohustamata inimese tervist ja halvendamata heaolu, rakendades ka häirivate mõjude leevendusmeetmeid, ning ettevõtete suunamist keskkonnasäästlike ja innovaatiliste tehnoloogiate ning ringmajanduse põhimõtete poole. Valdkonna jätkusuutlikkuse kontekstis pidasime väga oluliseks õppe-, teadus- ja arendustegevuse korraldamist parimal moel ning panustamist avalikkuse teadlikkuse parandamisse. See viimane on loodusteadustega seonduv universaalne probleem.
Läbiva põhimõttena on kindlaks määratud riigi roll ja initsiatiiv valdkonna arengu tagamisel ja vahepealsest madalseisust ülesaamisel. Otsesemalt haakub sellega valdkondlike ülesannete jagamine Keskkonnaministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vahel, aga ka riikliku geoloogiateenistuse moodustamine, mis võimaldab muu hulgas ellu viia varem märgitud uuringute kavasid ning koguda ja pakkuda valdkondlikku infot ning nõustamist nii riigile kui ka erasektorile.
Maapõuepoliitika põhialused on valdkondlike strateegiate ja õigusaktide n-ö katusdokument ning

maapõueküsimustes on see aluseks teiste valdkonnaga seotud arengudokumentide ja õigusaktide koostamisel. Horisontaalselt mõjutavad maapõuepoliitika põhialused enim majandusarengu, hariduse, sh keskkonnahariduse ja ruumilise planeerimise valdkonna planeerimist ning arendamist. Paljude maapõuepoliitika põhialustes ettenähtud poliitikasuundade elluviimiseks saab riik kujundada soodsa õiguskeskkonna, muuta valdkonna organisatsioonilist korraldust ja suurendada avalikkuse teadlikkust. Mitme arengudokumendis ettenähtud tegevussuuna elluviimiseks või järgimiseks panustab riik juba praegu Keskkonnaministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning teiste asutuste kaudu riigieelarvest, selle näiteks on geoloogiateenistuse moodustamine. Osa tegevustest viiakse ellu erasektori ning kolmanda, mittetulundussektori vahenditest ja panusega. Kuna poliitikasuundi ei viida tavaliselt ellu eraldiseisvate tegevustena, vaid valdkonnaüleste ja valdkondlike arengukavade kavandamise ja elluviimise kaudu, siis kavandatakse ka tegevuse rahastamine nende kavade maksumuse prognoosides ja rakendusplaanides. Avaliku sektori eelarvest panustatakse valdkonnaüleste ja valdkondlike arengukavade raames maapõuepoliitika põhialuste ja poliitikasuundade arvestamisse nii riigi maksutulust kui ka sobivatest välisvahenditest.
Maapõuepoliitika põhialuste koostamist vedas üks töörühm ja selle sisusse panustas neli alltöörühma. Töörühma liikmeteks määrati keskkonnaühenduste, mitme ministeeriumi ja riigiasutuse, geoloogide, kaevandajate ja ülikoolide esindajad. Alltöörühmadesse kaasati 22 organisatsiooni, ka seal olid esindatud ministeeriumid, riigiasutused ja valdkonnaga seotud erialaliidud, ülikoolid ja ettevõtted. Peale laiahaardelise huvirühmade kaasamise töörühma ja alltöörühmade koosseisu korraldati dokumendi koostamiseks ja tutvustamiseks mitu üritust ning osaleti teiste organisatsioonide korraldatud üritustel. Valminud dokumendi eelnõu saadeti tutvumiseks ja arvamuse avaldamiseks kõigile asjasse puutuvatele huvirühmadele. 2. märtsil 2017 korraldati Tallinna Tehnikaülikoolis arengudokumendi eelnõu kohta laekunud ettepanekute avalik arutelu. Edaspidi, selle aasta maikuus on kavas korraldada veel üks dokumenti ja sellega seonduvat tegevust tutvustav konverents Tallinna Kultuurikatlas. Linnahalli veel ju ei ole, eks ole. Kokkulepitud poliitikasuundade aktuaalsuse tagamiseks on ette nähtud arengudokumenti regulaarselt, iga nelja aasta järel ajakohastada ja anda selle elluviimisest aru Riigikogule.
Kokkuvõtet tehes rõhutan üle dokumendi visiooni: et maapõue ja seal leiduvaid loodusvarasid uuritaks ning kasutataks Eesti ühiskonnale võimalikult suurt väärtust looval moel, arvestades sotsiaalseid, majanduslikke, geoloogilisi, keskkonna- ja julgeolekuaspekte. Arenenud riigina peame suutma vastutada loodusressursside tarbimise ja sellega kaasnevate mõjude eest ning seda mitte ainult meie enda looduskeskkonna, vaid kogu planeedi jätkusuutliku arengu nimel. Seetõttu tuleb leida oma ressursivajaduse kestlikuks katmiseks tasakaal maapõue kasutamise ja kaitsmise vahel. Seda kõike ongi soovitud selle dokumendiga saavutada. Tänan tähelepanu eest!

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Küsimuste vooru avab Peeter Ernits.

15:02 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Aasta 2050 on piisavalt kaugel, aga ma küsin konkreetselt. Kas on ette nähtud hakata kaevandama fosforiiti, avada raua, uraani või mingid muud kaevandused ja millal peaks see toimuma? Kas on selliseid plaane ja millal umbes võiks selle peale hakata mõtlema?

15:02 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Vastan kõigepealt selles stiilis, nagu siin infotunnis probleemiks oli, et Riigikogu liige küsib, nagu tema tahab, ja minister vastab, nagu tema tahab. Ma vastan hiljem ka sisuliselt. Mul on kaks poega, mõlemad on sellel aastal kodust lahkumas, nad on soetanud elamised Lääne-Virumaale ja plaanivad oma elu jätkuvalt seal veeta. Nii et mis puudutab fosforiidi kaevandamist, siis paanikaks pole põhjust. Aga kui vastata otse sellele küsimusele, siis see arengudokument ei näe ette mingisuguseid konkreetseid tähtaegu uurimistööde või kaevandamise avamise jaoks. Kas selline konkreetsus lähiajal üldse tekib, on omaette küsimus. Vaatame, kuidas on läinud geoloogiateenistuse loomine. See teenistus peaks 1. jaanuarist 2018 – ma arvan, et pigem küll 2. jaanuarist – Rakveres käivituma. Ennekõike hakkab selle teenistuse töö olema Eesti geoloogilise kaardistamisega edasiliikumine, olemasolevate

andmekogude korrastamine ja võimalik, et tegelemine ka mingisuguste uurimistöödega, kui selleks vahendeid on. Aga nendes erutavates valdkondades, ma arvan, lähitulevikus mingeid uudiseid ei ole. Kui neid peaks tulema, siis riik neid kindlasti ei varja.

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Palun, Krista Aru!

15:02 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Maapõuepoliitika põhialustes on kiiduväärselt palju nimetatud õpet, teadus- ja arendustööd ning selle juurde ka innovatsiooni. Aga kas ja kuivõrd eelnes põhialustes kirjapandule maapõuepoliitika täitmiseks praegu vajalike teadus- ja arendustegevuse suundade ja taseme hindamine? Kas te näete siin võimalust tekitada juurde riigile vajalikke programme teatud kindlates teadussuundades?

15:02 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Ma vastan sellele küsimusele jälle omamoodi. Selle strateegia algatamise juures olid kolm Eesti kõrgkooli, kes tegid toonase keskkonnaministriga koostööleppe, et peaks asjaga edasi liikuma. Kui me räägime üldse loodusteaduste või asjasse puutuvate teaduste õpetamisest Eesti kõrgkoolides, siis tuleb öelda, et neid koole on kokku vähemasti neli. Ma julgen nimetada peale Eesti Maaülikooli, Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli ka Tallinna Ülikooli. Aga kas riigil on konkreetselt mingisugust täiendavat programmituge pakkuda, selle vastuse jään võlgu. Ma tean, et selles, mis puudutab RITA programmi ja sealt teaduse sihtotstarbelist rahastamist, on ülikoolid koostööd tegemas ja neid võimalusi kasutamas. See on võib-olla esimene ja lähim tegevus, mis toimub.

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Andres Ammas.

15:02 Andres Ammas
Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Kõik, mis puudutab kaevandamist ja maavarasid, on väga paljudele Eesti inimestele emotsionaalselt kahtlemata väga oluline teema. Mina soovin teada teie seisukohta, kuidas niisugused väga kapitaalsed otsused võiksid sündida. Kuidas see otsustamismehhanism peaks käima? On selge, et tuleb hinnata kõiki kaudseid kahjusid. Mul on hea meel, et te nii mitmes ettekande lõigus rääkisite põhjaveest. Aga kujutame ette, et kaevanduse rajajate arvates on tõestatud, et saadav kasu ületab võimaliku kahju. Kas siis võiks tulla referendum, kas võiks tulla mingi Riigikogu tasemel otsus, et oleks kindel, et mängus ei ole ainult ühe äriettevõtte huvi see kaevandus rajada?

15:02 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Eks eri paikades ole erinevad mured. Ma arvan, et Läänemaal on konkreetne mure ühe potentsiaalse kaevandajaga täiesti olemas. Aga siin täna midagi leiutada ei ole. Teie ise olete oma mõttetöö tulemusena nupuvajutusega aktsepteerinud maapõueseaduse muudatused. See protsess käibki nii, lähtudes ühelt poolt maapõueseadusest ja teiselt poolt kõigest sellest, mis puudutab keskkonnamõjude hindamist. On olemas keskkonnamõjude hindamise protsessid ja avalikustamine, need korrad on olemas. Ma ei näe siin vajadust midagi muuta. Oluline on nende protsesside kvaliteet. Ma olen kõikidele võimalikele arendajatele öelnud, et edu saab saavutada ainult ühel teel: mitte püüdes keskkonnamõjude hindamisel võimalikult odavalt läbi ajada, vaid püüdes saavutada võimalikult kvaliteetseid tulemusi. Siis saab rahvas aru, et need mõjud on vähemasti adekvaatselt arvesse võetud, ja igaühe peas tekib see küsimus, kas see on tema arvates aktsepteeritav või mitte. Selles küsimuses, ma arvan, ei ole ükski seadusandja võimeline midagi ette kirjutama. Inimese oma mõtlemine jääb alati alles.

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Jaanus Marrandi.

15:02 Jaanus Marrandi
Tänan! Lugupeetud härra minister! Tõepoolest, igasugune kaevandamine ja maapinnast allapoole minek on seotud väga teravate küsimustega. Me mäletame, et omal ajal sai sellest alguse terve Eesti iseseisvusliikumine. Eks see ole jätkuvalt nii. Ma ei tahaks küsida nii, nagu kolleeg Ernits, et kohe-kohe hakatakse midagi kaevama. See viidatud põhjustel nii lihtne ei ole. Ma mäletan, et mingi aeg tagasi oli probleem, et me isegi ei tohtinud uurida seda, mis meil maapõues on, me ei tohtinud puurauke teha, et teada saada, mis meil seal on, see oli peaaegu võrdsustatud kaevandamistegevusega. Kõigepealt peab aga teada saama, mis meil üldse on, ja siis saab edasi minna. Kas nende põhialustega seadustatakse või saab üldse võimalikuks täpsemalt ära kirjeldada, mis ja kuidas meil olemas on? Siis saaks edasi liikuda sellega, mida oleks üldse võimalik teha.

15:02 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Hästi lihtsustatult võib öelda, et ei ole nii, nagu hoolimata meie geoloogide saja-aastasest tööst puuduks meil igasugune teadmine, mis meie maapõues on. Baasteadmised on meil olemas. Meie põhilised maavarad, vähemalt viis nendest, oskab, ma arvan, iga teine Riigikogu liige ära nimetada. See pole võib-olla väga keeruline ülesanne. Millega peaks riik nüüd edasi minema? Tuleks edasi liikuda geoloogilise baaskaardistusega mastaabis 1 : 50 000. Kui seda Eestile jõukohase tempoga teha, siis 20 aasta jooksul võiks saada kogu Eesti ära kaetud. See eeldab muidugi rahastamist.
Kui vastata ka sellele teie peaaegu konkreetsele küsimusele, siis pean ütlema, et seaduse mõttes ei ole mingisugust takistust, nagu maapõueuuringuid ei tohiks teha või puuraukusid ei tohiks puurida. Selleks on vaja geoloogilise uuringu luba ja kui see on antud, siis võib ju puurida küll. Omaette küsimus on see – ma kordan ennast –, kas fosforiiti saaks praegu Eestis kaevandama hakata. Vastus on ei. Põhjus on selles, et fosforiit on meil kuulutatud passiivseks maavaraks ja enne kaevandamist peab toimuma uurimistegevus, mis annaks aluse selle otsuse tegemiseks, et tegemist on aktiivse maavaraga, mille puhul võiks kaaluda kaevandamisloa andmist.

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits, teine küsimus.

15:02 Peeter Ernits
Hea kolleeg Marrandi sai aru nii, nagu ma tahaksin kohe hakata fosforiiti kaevandama. Sellist mõtetki mul küsimuse esitamisel polnud, perspektiiv on ju 33 aastat. Aga maapõu on maavarade poolest väga rikas. Ma kordan uuesti oma küsimust: kui suured on lähema 33 aasta jooksul maavarade kasutamise võimalikud tulud? Kuidas on paika pandud passiivvarude muutumine aktiivvarudeks, lähtudes sellest, et tuleb uus tehnoloogia? Ma kordan, küsimus on mõeldud lähema 33 aasta perspektiivis, mitte mingisuguses homse-ülehomse võtmes.

15:02 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Mina igati mõistsin teie küsimust ega näinud seal mingisugust halba tagamõtet, nagu ma ei näe seda üheski teie küsimuses, lugupeetud Riigikogu liikmed. Aga selge on see, et maavarad, olgu see fosforiit, graptoliitargilliit, dolomiit, savi või põlevkivi, on Eesti maapõues olemas. Seda ei saa ilmselt väita mitte ükski minister, on ta siis majandus- ja kommunikatsiooni- või keskkonnaminister, et lähema 33 aasta jooksul mitte mingisugust nimetatud maavarade uurimist ei toimu. Pigem julgen prognoosida, et see toimub. Küsimus on selles, mis on nende uuringute eesmärk. Kui me tuleme jälle fosforiidi ja näiteks selle 33 aasta juurde, siis peab meenutama ühe tuntud Eesti loodusfilosoofi, endise Riigikogu liikme Marek Strandbergi sõnu, et kogu väetisevajadus on üleüldse üks bluff. Eks põllumees Marrandi arvab sellest ise ka midagi. Aga see ei tähenda, nagu ei oleks tegemist maavaraga, mille keemiline koostis võib inimestele huvi pakkuda ja millel võib olla turuhind. Kuid selle arengukava koostamise raames ei tehtud ühtegi sellist majandusarvestust, mis oleks öelnud, et kui me kõiki Eestis olemasolevaid maavarasid korraga või viie aasta jooksul kaevandama hakkaksime, siis millise ühekordse tulu me võiksime Eesti riigikassasse selle tegevusega saada.

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Krista Aru, palun!

15:02 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Jõelähtme Vallavalitsus on saatnud – see on ettepanekute lehel ka kenasti ära märgitud – kirja, milles nad paluvad täpsustada kohaliku omavalitsuse rolli kogu selles kooskõlastusprotsessis. Kas ja kuivõrd kohaliku omavalitsuse ja riigi rollide ja otsustusõiguse jaotumisel siin üldse mingi põhimõtteline muudatus toimub?

15:02 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Kui ma peast õigesti mäletan, siis seda ettepanekut vist ei arvestatud või oli see osaliselt arvestatud. Maapõuestrateegia dokumendi raames sellisel tasemel otsuseid üldse ei tehta, see tõde on leitav maapõueseadusest. Nagu te teate, on olemas sellised olukorrad, kus valitsus võib otsustada loa andmise, sõltumata sellest, kas kohalik omavalitsus on selle kohta eitaval seisukohal. Alati, ma arvan, on parim võimalus see, kui arendaja ja kohaliku omavalitsuse vahel on selline koostöö, et jõutakse otsusele, ilma et Vabariigi Valitsus peaks sekkuma.

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Andres Ammas.

15:03 Andres Ammas
Lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister, palun räägime veel natukene põhjaveest! Kahtlemata on põhjavesi oluline maavara ning sellisena tuleb seda käsitleda ja hinnata. Kuidas te seletaksite Eesti inimesele, keda see teema erutab ja puudutab, kuidas see konkreetne otsus põhjavee säästmisele ja hoidmisele kaasa aitab?

15:03 Keskkonnaminister Marko Pomerants
Aitüma! Põhjavett oleme ennekõike käsitlenud veeseaduses, mitte maapõueseaduses. Pärast võite stenogrammist järele vaadata, aga ma võin seda jupikest oma ettekandest ka korrata. Kõik, mis puudutab põhjavett, needsamad arengusuunad, mis on teiste maapõueressursside puhul kindlaks määratud, kehtivad ka põhjavee kohta, sh tuleb tagada piisav uuritus – on ju oluline, et meil põhjavett jätkuks, ennekõike joogiveena – ja välismõjude kompenseerimine, tuleb täita ressursitootlikkuse nõuet, mis tähendab, et tark inimene või ühiskond põhjavett ei raiska, tuleb parandada teadlikkust ning kindlasti on olulised aspektid ka keskkonnamõjude vältimine ja leevendamine. Praegune Riigikogu koosseis on ju ka sellesse panustanud, tehes veeseaduses muudatusi, mis ennekõike puudutavad põllumajandust ja võimalikult tekkivat põhjaveereostust. Nii et ma arvan, et seadusandja on pingutanud, selleks et põhjavesi oleks kaitstud. Omaette küsimus on, kuidas inimesed ja organisatsioonid konkreetses olukorras maastikul käituvad, aga me loodame, et nad käituvad mõistlikult.

15:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Aitäh vastuste eest! Juhtivkomisjoni ettekande teeb keskkonnakomisjoni aseesimees Kalle Palling.

15:03 Kalle Palling
Austatud juhataja! Head kolleegid! Tegemist on väga hea eelnõuga. Keskkonnakomisjon arutas maapõuepoliitika põhialuste heakskiitmise otsuse eelnõu 410 esmaspäeva, 3. aprilli istungil. Istungist võtsid osa Valeri Korb, Igor Kravtšenko, Andres Metsoja, Meelis Mälberg ja siinkõneleja. Külalistena olid kohale kutsutud keskkonnaminister Marko Pomerants ja Keskkonnaministeeriumi asekantsler Ado Lõhmus.
Minister selgitas, et maapõuepoliitika dokumendi koostamiseks loodi töörühm juba 2015. aastal. Ta tõi välja, et tegemist ei ole strateegiadokumendiga, vaid poliitika põhialustega. Eelkõige on tegemist visiooniga järgmiseks ligi 30 aastaks ning seega ei ole see dokument detailne, kuna selles valdkonnas kehtivad mitmed arengu- ja rakenduskavad. Seejuures on sisse toodud maapõue laiem käsitlus ehk peale maavarade käsitletakse maapõue ka kui maatuge ja ehituskeskkonda, vaadeldakse põhjavett ja maasoojust. Maapõuepoliitika põhialuste koostamisel osalesid ülikoolid, riigisektor ja keskkonnaühendused.

Komisjoni istungil esitati ka mõned küsimused. Üks komisjoni liige küsis tuleviku tööjaotuse kohta, kuidas hakatakse jagama ülesandeid Keskkonnaministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vahel. Minister vastas, et Keskkonnaministeerium likvideerib olemasoleva geoloogiakeskuse ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalasse luuakse geoloogiateenistus, mis tegeleb riigi toormemajanduse kirjeldamise ja selle poliitika elluviimisega. Keskkonnaministeeriumi rolliks jääb Keskkonnaameti kaudu kaevandamislubade väljaandmine. Komisjoni esimees uuris, miks on jäänud maapõuepoliitikast välja põhjavesi, kuigi sellele on kooskõlastusringil tähelepanu juhtinud mitmed ettepanekute tegijad. Minister selgitas, et põhjaveetemaatika, sh põhjavee kaitse ja kasutamine, on üle viidud veeseadusesse. Andres Metsoja küsis, kas võib tekkida probleeme kruusa kaevandamisel piirkondades, kus kaevandamine juba toimub ja uute maardlate uurimiseks lubasid ei anta. Ministeeriumi esindaja Ado Lõhmus vastas, et sellised olukorrad tulevad ette väga harva ja enamasti ei takistata uuringulubade väljaandmist. Kaevanduslubade väljaandmisel arvestatakse varustuskindluse põhimõtteid. Nüüd on olemas Maanteeametil vajaminevate materjalide nelja aasta prognoos, millele saab tugineda. Minister täiendas, et keeldumise aluseks võib osutuda see, kui 50 kilomeetri raadiuses on piirkonnas kaevandusi.
Nüüd ütlen menetluslikud otsused. Otsustati määrata eelnõu 410 ettekandjaks keskkonnakomisjoni liige Kalle Palling, teha ettepanek saata eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda 19. aprilliks ja teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada. Eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks otsustati määrata 4. mai kell 16. Kõik. Aitäh!

15:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Auväärt ettekandja, teile küsimusi ei ole. Esimesel lugemisel on võimalik fraktsioonide esindajail üldpõhimõtete arutelu käigus läbi rääkida. Seda soovi ma ei näe. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 410 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määran eelnõu 410 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. mai kell 16.

---

4. 14:47 Haldusreformi seaduse muutmise seaduse eelnõu (393 SE) esimene lugemine

15:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Neljas päevakorrapunkt on Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud haldusreformi seaduse muutmise seaduse eelnõu 393 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli Riigikogu liikme Külliki Kübarsepa!

15:02 Külliki Kübarsepp

Hea aseesimees! Hea Riigikogu! Vabaerakonna fraktsioon algatas 23. veebruaril k.a haldusreformi seaduse muutmise seaduse eelnõu, mida võib kutsuda külade enesemääramise seaduse eelnõuks. Vabaerakonna fraktsioon on mitme algatusega juhtinud tähelepanu haldusreformi kitsaskohtadele. Üks põletavamaid küsimusi on, et küladele kui väiksematele haldusüksustele pole reformi käigus jäetud võimalust kaasa rääkida.
Tegemist on kodanikele kõige lähemal seisva tasandiga. Eluolu on läinud seda teed, et paljud võimalused ning teenused on inimestest kaugenenud. Maapiirkondades pole tihtilugu poodi ega tanklat, postkontorist ja pangaautomaadist rääkimata. Loomulikult on olukord piirkonniti erinev. Haldusreformgi – täpsemini öeldes haldusterritoriaalne reform, sest siiani oleme piirdunud piiride tõmbamisega – kutsuti ellu selle mõttega, et inimeste elukorraldus üle Eesti muutuks kvaliteetsemaks ja ühtlasemaks. Reformi käigus on paikkonniti asjad aga nihu läinud. Omavalitsuslik juhtimine on inimestest veelgi enam kaugenemas ning territoriaalsete ümberkorralduste käigus pole endiselt arvestatud inimeste reaalsete elukorralduslike trajektooridega, sellega, kus on lasteaed, kool, töökoht ja kaubanduskeskus. Inimestel on välja kujunenud oma harjumused, mis tänapäeval ei piirdu enam oma omavalitsusega, vaid ulatuvad ka naabervalda või -linna.
Toon mõne näite. Vabaerakonna fraktsiooni liikmed kohtusid Ambla valla külade esindajatega. Nende nn tõmbekeskus on Tapa, mis kuulus omal ajal Ambla kihelkonda. Lapsed käivad Tapal koolis ning vanemad seal tööl. Ambla valla kodanikud esitasid aasta tagasi asjaomastele volikogudele algatuse. Ambla Vallavolikogu venitas algatuse menetlusega, Tapa vald oli avatud ja heatahtlik naaber. Vahepeal võeti vastu ja jõustus haldusreformi seadus. Ambla Vallavolikogu sõdis raevukalt külade soovi vastu.

Külaaktivistidel polnud lõpuks muud teha kui pöörduda peale maavanema ka õiguskantsleri poole. Pöörduti ka halduskohtu poole, kuid lõpuks jäädi ikka üksi. Oleme siin saalis käsitlenud Puka valla külade probleemi, mis on ühena vähestest saanud positiivse lahenduse. Külade soov oli jagada Puka vald kolme keskuse vahel, Otepää, Elva ja Tõrva suunas. Nii ongi see omavalitsus pärast pikki võitlusi jagunemas, kui valitsus just pidurit ei tõmba. Ka selles loos aitas kaasa õiguskantsler oma tähelepanekutega menetluskorra kohta. Avalikkuses on suurt tähelepanu osutatud ka Pärnu külje all olevatele Sauga valla küladele, isegi peaminister isiklikult on selles vallas käinud. Külade rahvas võttis teda vastu vallavolikogu ukse taga külmas õues, neid majja sisse ei lastud. Suur osa nende külade elust on seotud Pärnuga. Siin on väga teravalt näha, kuidas haldusterritoriaalne ümberkorraldus ei arvesta mitte kuidagi inimeste loomulike liikumisteede ja nende vajadustega. Näiteid on veel ja veel. Lõpetan kas või sel esmaspäeval arupärimiste voorus käsitletud Vara valla külade algatusega. Igas maakonnas on üks või teine probleemkoht.

Haldusreformi on intensiivselt läbi viidud üle üheksa kuu. Selle käigus on ilmnenud vajakajäämised, mis on tekkinud läbimõtlematuse tõttu. Üks suurimaid kurja juuri on 5000 elaniku nõue. Kui haldusreformist rääkima hakati, siis mitmed eksperdid rääkisid omavalitsuste ülesannete ja tulubaasi tasakaalust ning võimalusest luua süsteem, mis oleks niisama paindlik, kui on ühe või teise omavalitsuse tegelikud teenusevajadused. Räägiti, et omavalitsused peaksid olema oma valitsused. Needsamad eksperdid võeti aga riigi palgale ja nende seni arukas jutt võttis teise pöörde. 5000 elaniku nõue on tekitanud väärarusaama, nagu niiviisi numbreid taga ajades ravitaks Eesti riik terveks ja muudetaks regionaalsete erisustega kohad ühtseks tervikuks. Paraku see nii ju ei ole. Läheb nii, et regionaalsed erisused võivad hoopis teravneda. Meil on tekkimas uued omavalitsused, kuhu reformi tulemusel koondub üle 5000 elaniku, ja tekib mitmeid omavalitsusi, kus on üle 11 000 elaniku, mis oli seaduses soovitatav piir. Kuid käärid on endiselt suured.

Meil on kaks väidet, mida me fraktsiooni algatuse abil soovime teadvustada. Haldusreformi tulemused on seda tugevamad, mida kiiremini me suudame tunnistada selle vigu ja näitame üles võimekust nendele kiiresti reageerida. Mida tugevamad on külad, seda tugevamad on omavalitsused. Peame tunnistama, et suuremates omavalitsustes, mis haldusreformi tulemusena tekivad, on just külaaktiivil väga oluline roll kohaidentiteedi kujundamisel ja inimestele näitamisel, et maal on mõnus elada.

Saan aru, et läbi aegade on siinse saali üks muredest olnud see, et elu maal päris ära ei kaoks. Selleks on vaja luua meetmeid ja tingimusi, et inimesed jääksid maale, oma kodukülla ning looksid seal väärtusi, mis kasvatavad meie rahvast nii vaimult kui ka arvult. Alustada tuleb õigest suhtumisest meie inimestesse ning selle kaudu muuta suhtumist ka küladesse.

Haldusreform ei saa ega tohi olla mõeldud selleks, et üle elada 2017. aasta kohalike omavalitsuste valimised. Kui midagi reformida, siis ikka pikka perspektiivi silmas pidades. Kui haldusreformi käigus ei ole võimalik arvestada külade enesemääramise võimalusega ja teha inimeste liikumise uuringuid, mis võiksid olla üheks aluseks otsuste tegemisel, siis on reformi kui sellise mõiste kasutamine õigustamatu, lausa kuritegelik. Kuritegelik selles mõttes, et inimeste soovidele ja tahteavaldustele on teadlikult selg pööratud. Valitsejad on siis otsesõnu öelnud: me ei valitse rahvale mõeldes, me valitseme iseendale mõeldes.

Mida enam koalitsiooni ja opositsiooni liikmed omavahel haldusreformist räägivad, seda enam tõdetakse, et tegemist on olukorraga, mis ei rahulda päriselt mitte kedagi. Seaduses on vajakajäämisi ning seal puudub reaalne elutunnetus. Uue aasta algusest on toimunud liikumised, selleks et vigu parandataks või kas või selleks, et näidata välja oma pettumust riigivalitsejate suhtes. Kuid kahjuks ei tunneta me nendes aruteludes seda, et meie, Riigikogu liikmete võimuses on käised üles keerata, kiirelt tööle hakata ning võimalikult ruttu kitsaskohad kaotada. Vastupidi, oodatakse laisalt esmalt kohalike omavalitsuste valimiste tulemusi ja seejärel 1. jaanuari 2018, mil haldusreformi seadus on oma töö teinud.

Kuulge, kas ei ole see selle kinnitus, et Riigikogu on selle seadusega lasknud valitsusel (ja ka eelmisel valitsusel) endale praakseaduse kurku toppida? See ei saa olla aktsepteeritav! Esmaspäeval tuli meie ette riigihalduse minister, kes arupärimisele vastates lihtsalt hädaldas, et seadusandja on ta selles ja teises ja kolmandas asjas halba olukorda pannud. Isegi õiguskantsler andis arupärimisele vastates väga selge hinnangu, et haldusreformi seaduse ja teemaga külgnevate seaduste rägastik ning mitmeti tõlgendatavus on nii kohutav, et ühel juristil läheb vähemalt neli päeva terviklike arusaamade kujundamiseks. See pole normaalne. Me tahame olla demokraatlik ja õigusselge riik, aga selles asjas selguse saamine käib üle jõu nii omavalitsustele kui tegelikult ka siin saalis istuvatele rahvasaadikutele

endile.
Vabaerakonna fraktsiooni loomuses ei ole pealt passida. Nagu vanasõna ütleb: kus viga näed laita, seal tule ja aita. Jah, see on kahjuks uudne lähenemine, mida etableerunud parlament ei aktsepteeri. Kuid selleks me siia tulimegi, et natukenegi murda poliitilisi dogmasid ning tuua julge ja sihikindla tegutsemisega uut hingamist.
Meie ettepanek on iseenesest väga lihtne: teeme ettepaneku muuta haldusreformi seaduse § 6 lõiget 3. Lähtealused on järgmised. Vabatahtlik ühinemine on läbi ning juhtroll haldusreformi kulgemisel on Vabariigi Valitsusel. Me eeldasime loomulikult, et eelnõu saanuks menetleda enne 15. aprilli (selle ajani sai maavanematele esitada külade enesemääramise ettepanekuid), kuid lootus pole kadunud. 15. maini saavad volikogud valitsuse ettepanekute kohta seisukohti avaldada, 15. juulini saab valitsus otsuseid langetada.
Teine lähtealus. Vabariigi Valitsus saab külade enesemääramise küsimusi menetleda küsitlustulemuste ja/või kodanikualgatuste alusel. Kohalikud inimesed peavad ise väga selge tahteavaldusega välja tulema. Kodanikualgatust mõistetakse selle eelnõu kontekstis kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 32 mõistes, mille alusel saab küsimusi ja ettepanekuid algatada vähemalt 1% omavalitsuse elanikest, kuid algatuse tegijaid peab olema vähemalt viis. Miks me näeme ette mõlemat võimalust, küsitlust ja algatust? Põhjus on praktiline. Osa külasid tegid algatusi juba enne haldusreformi seaduse kehtima hakkamist. 1. juulist tekkis volikogudes millegipärast suur otsustamatus, ilmselt loodeti algatustele selg pöörata. Samas on need otsused inimestel väga selgelt läbi mõeldud. Kui volikogud pole suutnud väärikalt algatusi menetleda, peab olema võimalik pöörduda järgmise instantsi ehk valitsuse poole sama algatusega, et anda võimalus argumenteerida ja oma huvide eest seista.
Murelikuks teeb, et haldusreform toob tugevalt sisse rahvaküsitluse mõiste, kuid mitte mingisugust juriidilist ega poliitilist kaalu sellele ei anna. Valitsuse poole pöördumine rahvaküsitluse kaudu on vähemalt võimalus suurendada poliitilist kaalu, sest see pole siis enam kogukonna huvi, vaid riiklik küsimus. Kas te teate, kui väga inimesed soovivad, et nendest riiklikul tasandil hoolitaks ja mõeldaks? Seda suhtumist vajatakse nagu õhku, sest ühe erakonna pikk valitsemisperiood on rahva riigivõimust võõrandanud ja vastupidi.
Keskerakond, teil on võimalus seda arusaama murda, mitte muganduda samasse vakku, mida te siiani eelistanud olete. Selle eelnõuga anname teile viimase võimaluse tõestada, et te olete tegelikult valmis valitsemiskultuuri muutma.
Kolmas eeldus: kui valitsusele on külade avaldus laekunud, pöördub valitsus ise asjaomaste volikogude poole, tehes seda Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse alusel, mis näeb ette, et valitsusel on võimalus igasuguseid algatusi teha.
Neljas eeldus on see, et olles kuulanud ära volikogude ning külade esindajad, langetab valitsus argumenteeritult ja selgelt otsuse.
Viies eeldus on see, et seda kõike on võimalik teha kiirelt ja korrektselt, kui on olemas tahe ja töötegemise julgus. Kui tahet ja tööharjumust ei ole, saab igasugustele algatustele eitavalt vastata. Kummaline oli põhiseaduskomisjonis kuulda argumente, et kuidas küll valitsus saab haldusreformi kontekstis võtta sellise juhtrolli, nagu Vabaerakond pakub, sest valitsusliikmeid ei saavat ju usaldada. Seda rääkisid koalitsiooni liikmed ise! Kuulge, te ju räägite iseendale totaalselt vastu! Ühe suupoolega väidate, et valitsus on megatubli, juhtiverakond kohandus kiirelt Reformierakonna etteantud raamidega ja teeb asja ära, isegi pimesi, mida keegi meist ei oodanud. Teisalt te ütlete, et valitsusliikmeid ei saa usaldada, sest neil tekib liiga suur võimalus rahvaga suhtlemiseks. Ise te olete erakondades need inimesed ministri ametisse volitanud. Kas te usaldate neid või mitte? Palun otsustage ära!
Hea Riigikogu! Palun tuleme inimestele vastu ja aitame koos kujundada nende tulevikku! Sundliitmise etapis on juhtroll valitsuse käes. Peaministrilt oodatakse tohutult vastutulelikkust. Riigireformi vedur ja suunanäitaja ning üleüldse kogu riigi arengumootor ning visionäär peaks olema just tema. Palun anname valitsusele need hoovad ja võimalused! Anname valitsusele võimaluse kiiremas korras kaotada haldusreformi kitsaskohti, et ei tekiks veel suuremat pettumust Eesti riigis, mis viiks paratamatult meie inimesed maalt ära, kusjuures tihti välismaale, sest võimalused selleks on hästi avatud. Need on aga ettevõtlikud ja teovõimelised isikud, keda me vajame Eesti riigi arendamisel. Me vajame neid kui kulda, mida meie muld ei anna.
Kutsun teid kõiki üles toetama Vabaerakonna fraktsiooni algatust aidata küladel leida oma loomulik ja tervemõistuslik elutee! Aitäh!

16:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Esimese küsimuse ettekandjale esitab Mihhail Stalnuhhin.

16:02 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Tulen kõrge luule juurest proosa juurde. Selgitage, palun, mis vormis see küsitlus tehakse. Kas lihtsalt intervjuu vormis või toimub elektrooniline hääletamine? Kui palju elanikke peab sellest minimaalselt osa võtma? Kui näiteks mingi küla elanikest võtab küsitlusest osa 10% ja neist kuus ehk enamik sellest kümnest toetab mingit otsust, näiteks liitumist kõrvaloleva omavalitsusega, siis kas sellel tulemusel on jõudu? Kuidas saab see algatuse tulemusena selguda? Algatus on algatus. Mis selgub algatuse tulemusena?

16:02 Külliki Kübarsepp
Aitäh! Ma arvan, et küsitluse jaoks ei ole mõtet hakata uusi regulatsioone välja töötama, vaid võiks lähtuda kehtivast Vabariigi Valitsuse 28. juulil 2016. aastal vastu võetud määrusest "Haldusterritoriaalse korralduse ja haldusüksuse piiride muutmisega kaasneva elanike arvamuse väljaselgitamise ulatus ja kord". See määrus kehtestatakse Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõike 8 alusel. Ma arvan, et küsitluse jaoks ei ole mõtet uusi regulatsioone ega hüpoteese välja mõtlema hakata.
Nüüd algatusest. Teadaolevalt, nagu ma ütlesin, on KOKS-i alusel võimalik külade või ükspuha millise kohaliku omavalitsuse küsimuse alusel esitada ettepanek asjaomasele volikogule. Meie ettepanek on selline, et sedasama algatust oleks võimalik esitada ka valitsusele. Me eeldame ja näeme, et valitsusel endal on siin võimalik välja kujundada praktika, kuidas ta seda menetleb ja arvestab. Me ei ole tulnud siia selleks, et valitsusele otseseid kohustusi ette kirjutada. Me oleme tulnud siia selleks, et luua valitsusele võimalusi külade seisukohti arutada ja neid arvestada.

16:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Helmut Hallemaa.

16:02 Helmut Hallemaa
Aitäh, eesistuja! Hea kolleeg Külliki! Jah, külade toetamine, üldse kogukondade toetamine on sümpaatne. Sellest ma oma varsti algavas sõnavõtus räägin ja seda toetas põhimõtteliselt ka valitsus. Ma olen külaliikumise asutaja nii kogu Eestis kui ka Viljandimaal, nii et olen küladega igati seotud. Minu küsimus puudutab aga ühte väga konkreetset asja ja see tuleneb Eesti territooriumi haldusjaotuse seadusest. Selle § 6 kohaselt on asustusüksused asulad ja asumid. Vallas on asulad, mida on nelja tüüpi: külad, alevikud, alevid ja vallasisesed linnad. Linn ise on ka asula ja võib jaguneda asumiteks. Nii et tegelikult on olemas kuut tüüpi asustusüksusi. Miks on neist valitud just see üks ehk küla?

16:02 Külliki Kübarsepp
Aitäh! Me ei eelda, et teistes haldusüksustes tekib samamoodi aktiiv, kes oma kogukonna seisukohad välja selgitab. Meie eeldus on see, et peaks olema ühine, külgnev piir. Ei ole mõtet näiteks sellel, kui Otepää valla lõunapoolne osa tahab ühineda Tartu-poolse osaga. Peab ikkagi moodustuma loogiline geograafiline tervik, mida on võimalik määratleda ühise territooriumi piiride abil.

16:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Marko Šorin.

16:02 Marko Šorin
Aitäh, hea juhataja! Hea eelnõu tutvustaja! Pärnumaal on ilmnenud üks huvitav paradoks: nendes valdades, mis on Pärnuga liitumas, ütles rahvas liitumisele kindla ei, aga teie mainitud Sauga vallas, mis Pärnuga liitumas ei ole, ihkab osa rahvast väga Pärnuga liituda. Kuidas aitaks teie esitatud eelnõu just nende esimesena nimetatud omavalitsuste inimesi, kes ei ihka Pärnuga liituda, aga peavad vägisi Pärnu alla minema? Seal ei ole külaliikumist, et külade kaupa välja astuda. Kuidas te saaksite neid aidata?

16:03 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Mul oli ka au kohtuda nende külade esindajatega, kes ihkavad just Pärnu suunas liituda. Nad tunnistasid, et kuna seadused on niivõrd keerulised ja nad ei ole teadlikud kõikidest võimalustest ja tähtaegadest, kuidas oleks pidanud ühel või teisel moel toimetama, siis on nende kaasus keeruline. Üks küsitlus on juba ju toimunud ja üks ühinemine on rattad käima pannud. Kuidas meie saaksime neid aidata? Esmalt on nende soov, et oleks võimalus valitsuse laua taga teema tõstatada. Valitsuse esindajad on küll käinud kohapeal, kuid inimesed ootavad kohtumise tulemusel väga selget sõnumit ja otsust. Seda ei ole nad saanud. Ma arvan, et see ongi siin peamine. Meie saame praegu anda valitsusele võimaluse kaaluda, inimestega suhelda ja arutada ning võib-olla mingeid kompromisslahendusi pakkuda. Ma arvan, et ei ole mõistlik see, kui oodatakse 1. jaanuar ära ja siis hakkavad külade esindajad uuesti allkirju koguma ja küsimusi esitama, et täidetaks see eesmärk, mis neil praegu on.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Andres Herkel.

16:03 Andres Herkel
Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Kui me seda eelnõu koostasime, siis oli meil teada kolm olulist, ütleksin nii, probleemipesa. Üks oli Sauga vallas, üks Ambla vallas ja üks Puka vallas. Kõigi nende külade elanikud on ka õiguskantsleri poole pöördunud. Aga selliseid oma teed minna ihkavaid külasid on veel. Hiljuti oli Postimehes artikkel Lootvina külast, mis asub Vastse-Kuuste vallas ja tahab ühineda Haaslava valla suunas. Kas on mingi usaldusväärne ülevaade sellest, kui palju selliseid külasid võib üldse olla, või kas on kavatsus üle vaadata kõik need kohad, kust king tõeliselt pigistab? Meilgi on siin ju riigireformi komisjon. Kas see komisjon tegeleb sellega?

16:03 Külliki Kübarsepp
Aitäh! Riigireformi erikomisjon ei ole teemat käsitlenud ja minu teada ei ole meil ka sellist suurt andmebaasi. Küll aga võib tänu meediakajastusele (piirkondlik meedia on selle teema kajastamisel olnud väga aktiivne) hinnanguliselt öelda, et kui omavalitsuses on see küsimus üleval, siis see puudutab keskmiselt 7–9 küla. Esmaspäeval arutasime siin Vara valla näidet, seal käib jutt lausa 18 külast. Suurusjärgud on erinevad, aga kui kokku lugeda, siis me võime saja küla kanti jõuda.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Marko Šorin, teine küsimus.

16:03 Marko Šorin
Hea eelnõu tutvustaja! Teie vastus minule oli minu arvates pisut hägune. Mulle tundus, et te pugesite selle rahva selja taha, kes eriti võimsalt häält teeb ehk valjult oma tahtmist väljendab. Aga toon jälle Sauga valla näite. 87% sealsetest inimestest ihkavad ühineda Pärnu suunas. Üle jääb väike osa, kellel kindlasti nii palju häält ei jätku. Kui see inimtühi maalapikene sinna Pärnu linna ja teiste omavalitsuste vahele jääb, siis ei taha neid ka naabrid. Järjekordselt ei märka neid vähem häälekaid keegi, isegi teie. Kuidas te neid aitate?

16:03 Külliki Kübarsepp
Aitäh! Ma toon paralleeli selle saaliga. Siin on samasugune olukord. Väikese Vabaerakonna fraktsiooni kaheksa liiget teevad tööd ja teevad kisa, aga keegi ei märka ja kõik teevad nii, nagu tahavad.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

16:03 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea ettekandja! Ega te ainult kisa ka ei tee, kuigi muidugi üsna kõvasti kisate ja teid on ka märgatud. Aga tegemist on olulise asjaga: kuidas õgvendada omavalitsuste piire, praegusel juhul külade piire? Kuid mulle tundub, et te olete hakanud peale kirvelahendusega. Lahutus ei tähenda ainult seda, et ma tahan kellestki lahku minna, vaid see toob kaasa ka kõikvõimalikke majanduslikke jm probleeme.

Miks te detailsemaks ei läinud ja rohkem lahutusega seotud asju oma eelnõusse kirja ei pannud? Te panite sinna ainult selle, et kui viis külainimest või natuke rohkem inimesi saab kokku ja nad otsustavad lahku minna, siis tuleb just nii teha.

16:03 Külliki Kübarsepp
Aitäh! Selle viie elanikuga ei tasu provotseerida. Näiteks, kui külas on ka seitse elanikku, siis seaduse järgi on miinimumnõue ikka viis elanikku. See on selle kriteeriumi mõte. Ma tõin oma sõnavõtus paaril korral välja, et kui tehakse haldusterritoriaalseid muudatusi, siis ettepanekud ja mõtted ei lähtu ühestki sisuanalüüsist. Toon näiteks kas või Tallinna asumid. Mina ise olen Pelgulinna asumi elanik, ma pean ka seda oma külaks. Reidi tee temaatikaga on seotud mitmed asumid, sest sellega muudetakse nende elukeskkonda ja kõike muud. Väga kurb on aga see, et inimesed ise pöörduvad teadlaste poole, kes aitavad neil teha liikumisuuringuid, mis panevad paika võimalikud liikumistrajektoorid ja vajadused selles piirkonnas. Tegelikult on meil kõik liikumisgraafikud ja -kaardid olemas. Kui te vaatate ka ühinemislepingute eelnõusid, siis näete, et seal on need kõik välja toodud, aga millegipärast nendega ei arvestata. Me eeldame, et reformi tehakse pikema aja jooksul ja see on võimalus, kuidas inimeste reaalseid liikumisteid ja vajadusi võiks viia n-ö tänapäeva. Meie eelnõu ongi selles mõttes hästi lihtsa lahendusega, et me soovime anda valitsusele võimaluse otsesuhtluseks, sest praegu on sundliitmiste periood ja juhtroll on valitsuse käes. Kui me hakkaksime veel kriteeriume välja mõtlema, siis me läheksime omadega väga lõhki. Peab tunnistama, et Vabaerakond usaldab selles küsimuses valitsust ja annab talle tegutsemiseks hoovad. Nüüd on küsimus, kas ka Riigikogu usaldab valitsust ja toetab kas või koalitsiooni liikmeid valitsuses.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Mihhail Stalnuhhin.

16:03 Mihhail Stalnuhhin
Aitäh! Mul on jälle täpsustav küsimus. Te kasutasite sellist väljendit nagu "territooriumi osa". Sellist haldusjaotust nagu "territoorium" ei ole. Territoorium on territoorium ja selle osa on selle osa. Oletame, et mingi territooriumi osa Narvas tahab liituda Vaivara vallaga, näiteks Kreenholmi rajoon või paar tänavat äärelinnas. Kas see läheb selle seaduse alla? Ma ei nori, lihtsalt seadus peab olema üheselt arusaadav. Mis asi on territooriumi osa? Kui külas mingi jõepoolne osa hääletab ühe omavalitsuse poolt, teine tahab küsitluse käigus aga jälle mõne teisega ühineda, siis kas seda ka hakatakse arvestama või?

16:03 Külliki Kübarsepp
Aitäh! Selle eelnõu raames me peame territooriumi osaks ikkagi omavalitsuse sees olevat osa. Need on teie enda pinginaabri väljatoodud mõisted: küla, asum. Need on defineeritud ja kaartidel täiesti reaalselt olemas. Me ei mõtle siin jaotust tänavate kaupa, vaid ikkagi konkreetse nime alusel tekkinud territooriumi.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Peeter Ernits.

16:03 Peeter Ernits
Hea ettekandja! Hea juhataja! Ma sõidan alatihti läbi Lootvina külast, mille rahvas tahaks ühineda praeguse Haaslava vallaga, aga Vastse-Kuuste isandad ütlevad, et ei pääse te kusagile, kui valimised läbi, siis vaatame. See on üsna absurdne. Aga riigihalduse ministrile on antud korraldus mai lõpuks – kordan, mai lõpuks – töötada välja täiendavad seisukohad haldusüksuste piiride muutmise lisavõimaluste kohta. Kas te olete äkki nõus ootama mai lõpuni, kuni riigihalduse minister tuleb välja nende kavadega, kuidas lahendada probleeme külade ja mitte ainult külade üleminekul teise haldusüksusesse? See oleks vastutulek valitsuskoalitsioonile, kes on lubanud mai lõpuks ettepanekutega välja tulla.

16:03 Külliki Kübarsepp

Aitäh! Te kirjeldasite väga ilmekalt seda, mis Eesti omavalitsustes praegu valitseb. See on hirm, et külade liitumisega kaob x arv hääli. Seepärast oodataksegi kohaliku omavalitsuse valimised ära. Ma arvan, et see ei ole mõistlik, kui inimesi hoitakse seetõttu kinni, et teatud volinikud saaksid endale hääli. Valitsus on mitme teema puhul lubanud, et jah, ootame veidi, me tuleme oma algatustega välja, aga siiani on praktika näidanud, et nende lubaduste täitmine venib, venib ja venib. Ma tunnen kaasa riigihalduse ministrile, kellel on praegu tohutu töökoormus ja tema meeskonnal samamoodi. Kas nad on võimelised tulema välja uute lahendustega enne 15. juulit, kui valitsus peaks viimased haldusterritoriaalsed otsused langetama? Ma kardan, et mitte.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Valeri Korb.

16:03 Valeri Korb
Aitäh! Lugupeetud kolleeg! Kui te räägite demokraatiast, siis ma olen sada protsenti teiega nõus. Aga ma mäletan – ma usun, et me kõik mäletame seda –, et meie riigis eksisteerib põhiseadus. Ma ei mäleta, millises selle paragrahvis räägitakse sellest, et meil on kaks haldusüksust, linn ja vald, ning kogu elu käib nende volikogude kaudu. Aga täna te räägite külast, mis on väike osa valla territooriumist. Kõik need asjad, millest te räägite, võib vallavolikogu ellu viia igapäevases elus tegutsemise kaudu. See ongi minu meelest demokraatia, kus ei ole anarhiat. Kuidas see teie ettepanek klapib põhiseadusega? Võib-olla te kommenteerite oma seisukohta.

16:03 Külliki Kübarsepp
Aitäh! Jah, tõesti on olukord, kus põhiseadus näeb ette ainult valda ja linna. Aga ma vastan teile nii, et kõiki asju ei saa kirja panna ja kas ongi üldse mõistlik kõike kirja panna. Põhiseadus ütleb üht: kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas. Ehk me peaksime rahvast usaldama ja valitsema rahva soovide kohaselt.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Jüri Adams.

16:03 Jüri Adams
Aitäh, härra juhataja! Ma kasutan paarikümmet sekundit selleks, et kiiresti härra Korbile vastata. See koht põhiseaduses on kahtlemata Põhiseaduse Assamblee tööõnnetus. Ei osatud väljendada mõtet, et meil on ühetasandilised omavalitsused, ja valiti see ebaõnnestunud sõnastus. Nii et ma kutsun üles, et see võiks olla asi, mille me võiksime ühiselt ära parandada. Aga minu arvates me kasutame sõnu teatud ülekantud tähenduses. Me räägime külast, aga tegelikult on probleem inimestes, kes mingis majas elavad. Küsimus on õigusfilosoofiline. Kunagi on ei tea mis põhjustel saadud üks hääletustulemus ja on moodustunud kohalik volikogu. Kas sellega on nagu läätseleeme eest müüdud oma õigused igaveseks ära?

16:03 Külliki Kübarsepp
Aitäh! Ma loodan, et nii ei ole. Nii ei tohigi käituda. Me elame vabal maal, meil on õigus esitada oma seisukohti ja arvamusi. Meie kui Riigikogu ülesanne on selleks võimalusi luua ja seda soodustada.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Valeri Korb.

16:03 Valeri Korb
Repliigi korras ütlen, et ma ei saa nõustuda sellega, nagu me siis, kui me räägime põhiseadusest, räägiksime absurdist. See, mis on hoidnud tervet Eesti riiki 30 aastat, ongi kirjas kõigis nendes paragrahvides, mis põhiseaduses on. Nii et mina soovitan Vabaerakonnal alustada põhiseadusest, aga mitte sellest, et muudame neid paragrahve, mis on seotud just haldusreformiga.

16:03 Külliki Kübarsepp

Aitäh! See on teie isiklik seisukoht.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Helmut Hallemaa, loodetavasti on see küsimus.

16:03 Helmut Hallemaa
Aitäh, eesistuja! Hea Külliki! Sa vastasid üksikküla tasemel. Hiljem sa kommenteerisid juba teisiti ja ka selles eelnõus on räägitud piirkonnast. Tegelikult on võimalik ikkagi ka niimoodi, et Otepää võib isegi olla selles seltskonnas sees. See on teoreetiline võimalus. Aga toon näiteks Sauga aleviku, millest on siin hästi palju juttu olnud. Minu küsimus puudutab sinu käsitletud liikumissuundi või liikumisgraafikuid. Seda on Tartu Ülikooli geograafid uurinud mobiilpositsioneerimise meetodi alusel. Ma ise olen seda usku, et oleks võinud olla teisi kriteeriume, aga üks kriteerium – 5000 – on põhiseadusele vastavaks tunnistatud. Minu küsimus on see: kui kaugele ulatuvalt neid liikumisgraafikuid käsitletakse? Valdavad suunad on ikkagi ju maakonnakeskused, suured keskused ja ka Tallinn, Tartu, Pärnu.

16:03 Külliki Kübarsepp
Aitäh! Tõepoolest, liikumissuunad koonduvad lõpuks teatud keskustesse. Mina elan Otepää keskusest neli kilomeetrit eemal. Otepää on tõesti viie minuti tee kaugusel, aga tegelik keskus on hoopis Tartu, mitte ka mitte Valga, mis on maakonnakeskus. Valga maakond kui selline on üldse omal ajal tekkinud kunstlik moodustis. Liikumissuuna kohta vastasid sa ise juba ära.
Kui sinu algul esitatud kommentaari juurde minna, siis võib mainida Ambla valla elanike küsitlust, mille nad aasta tagasi tegid. Need materjalid on kõik nende enda kodulehel, omavalitsuse kodulehel, maavalitsuse kodulehel, dokumendiregistrites ja kuna nad kõik on kirjutanud õiguskantslerile, siis leiab need materjalid ka õiguskantsleri ametkonnast. Nad ei ole piirdunud ainult küladega, vaid siin on sees ka Ambla alevik. Ei tasu selle meie lemmiku, külade enesemääramise õiguse pilli lõhki lüüa. See ei puuduta tõesti ainult külasid.

16:03 Aseesimees Enn Eesmaa
Arto Aas.

16:03 Arto Aas
Aitäh! Isiklikult arvan, et eelkõige taandub selliste külade probleemi lahendus kohalikule poliitilisele kultuurile. Mis iganes seadusandlik regulatsioon riivab ikkagi kellegi huve, on see siis enamus või vähemus, aga kindlalt on inimesi, kes tunnevad, et olukord on ebaõiglane. Kuid ootame ära, millised on võimalikud uued ettepanekud. Ma tahtsin küsida terminoloogia kohta. Eelnõu pole väga mahukas, see on üsna lihtsakoeline ja lühike. Kas ettekandja on võtnud vaevaks endale selgeks teha, mis asi on haldusüksus ja mis asi on asustusüksus? Mulle tundus teie ettekannet kuulates, et teil ei ole sellest õrna aimugi ja need väga olulised asjad lähevad üsna segamini.

16:04 Külliki Kübarsepp
Aitäh! Jah, ma olen neid tõesti käsitlenud nii, nagu nad oleksid sama tähendusega.

16:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Põhiseaduskomisjoni liige Helmut Hallemaa teeb juhtivkomisjoni ettekande.

16:04 Helmut Hallemaa
Hea eesistuja! Head kolleegid! Nagu sai öeldud, esitan ma juhtivkomisjoni ehk põhiseaduskomisjoni seisukoha. Ka komisjonis leidis see küsimus ehk asustusüksuste ja kogukondade, nende hulgas külade toetamise idee sümpaatiat. Nii me seda formuleerisime. Ka siin saalis mitmed inimesed küsisid selle kohta. Sama kajastas ka valitsus oma eelnõu mittetoetavas seisukohas, millest räägin natuke hiljem. Komisjon pidas oma istungi 10. aprillil, seda kajastab protokoll nr 108. Kohal olid kõik komisjoni liikmed: Jüri Adams, Anneli Ott, Arto Aas, Helmut Hallemaa, Ivari Padar, Jaak Madison, Kalle Laanet, Lauri Luik, Mart Nutt ja Peeter Ernits. Koosolekut juhatas komisjoni esimees Ken-Marti Vaher. Loomulikult olid

kohal põhiseaduskomisjoni nõunikud. Valitsust esindas Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste. Valitsus tegi oma otsuse selles küsimuses 30. märtsil 2017.
See eelnõu ise esitati 23. veebruaril. See oli kaheksa päeva pärast seda, kui valitsus oli juba algatanud ja saatnud välja haldusreformi seadusest tulenevad ettepanekud halduspiiride muutmiseks ja omavalitsuste liitmiseks. Valitsus ootab nüüd kohalike omavalitsuste põhjendatud seisukohti, et teha oma kaalutletud ja motiveeritud otsused. Valitsus tõesti ei toetanud seda praegu käsitletavat eelnõu. Ma pean oluliseks ära märkida, et ei ole väga tavaline, et hoolimata eitavast otsusest valitsus toetab eelnõus ettepandud seisukohti sisulises osas. Valitsus nimelt toetas kogukondade ja külade rolli selgemat kindlaksmääramist ja nendele teatud asjades ka õiguste juurdeandmist. Oma ametlikus seisukohas ja Riigikogu põhiseaduskomisjonile saadetud kirjas ütles valitsus, et hoolimata sellest, et ta teatud põhjustel seda eelnõu ei toeta, tunnustab Vabariigi Valitsus kodanikuaktiivsust, elanike kaasamist kohaliku tasandi otsustusprotsessidesse, osalusdemokraatia võimaluste avardamist ja elanike algatusi.
Komisjonis ja siin saalis käsitles komisjoni liige Peeter Ernits seda ka oma küsimustes. Riigihalduse ministrile on tehtud ülesandeks töötada mai lõpuks välja seisukohad haldusüksuste piiride muutmise lisavõimaluste kohta. Komisjonis küll Rahandusministeeriumi esindaja Olivia Taluste mainis, et on võimalik, et see tähtaeg võib pikeneda. Ka Külliki Kübarsepp mainis siin väga õigesti, et riigihalduse ministril on praegu tõesti käed-jalad tööd täis.
Komisjoni arutelus nii nagu ka siin saalis esindas algatajaid ja esines ettekandega Külliki Kübarsepp. Sõna võtsid Jaak Madison, Helmut Hallemaa, Arto Aas, Peeter Ernits, Jüri Adams ja Ivari Padar. Arutelu puudutas nii territoriaalselt väga väikeseid asju, konkreetseid külasid ja piirkondi, kui ka sisulisemaid asju laiemalt ehk kogu probleemistikku Eesti riigi haldusjaotusest kuni haldusterritoriaalse jaotuseni, mille üksused on siis tõesti asustusüksused.
Jaak Madison komisjoni liikmena tundis huvi Ambla piirkonna küsitluste vastu ja vastused kõlasid ka siin ettekandes. Üks keerukusi tekitav aspekt oli seal see, et nii algatus kui ka küsitlus tehti enne seda, kui seadus kehtima hakkas. Nii et tegelikult, kui tahetakse, et asi oleks tehtud seaduse järgi, tuleks teha uued küsitlused. Ühtegi seadust ei ole ju võimalik tagasiulatuvalt rakendada.
Ma ise tundsin komisjonis huvi just nimelt sellesama asja vastu, mille kohta siin küsiti, kuidas ikkagi defineerida eelnõus kasutatud mõistet "algatus". Nagu näitasid eelnõu algatajate esindaja vastused, KOKS-i paragrahvidega see kavandatud asi tegelikult ju kooskõlas ei ole, sest seal lähtuvad protsendid ja kogu määratlus omavalitsuse piiridest ja elanike arvust. Tõesti, peab olema vähemalt viis inimest, et saaks selliseid asju teha. Eestis on üksikuid piirkondi, kus selliseid algatusi ja küsitlusi on tehtud. Konkreetselt Puka on selline koht, kus liikumine toimub kolmes eri suunas, kolme eri maakonda jäävate valdade suunas.
Veel üks oluline asi, enne kui ma valitsuse seisukoha välja toon. Jüri Adams tõi esile, et mitmed piiriprobleemid pärinevad nõukogude ajast ja reformid õnnestuvad siis, kui need on läbi mõeldud ja nende elluviimiseks on loodud soodsad tingimused. Näiteks toodi perekonnanimede eestistamist, kuid see oli üksikisikute küsimus. Piiride ja haldusterritoriaalse jaotuse muutmine on ikkagi kollektiivne ja territooriumiga seotud muudatus. Varem juba räägiti, et meil on haldusreformi kontekstis unikaalne võimalus, sest see haldusreform on nii vabatahtlik kui ka teatud sundelementidega. Varem, eelmistes aruteludes heade näidetena toodud 1938. aasta haldusreform ja ka Läti reform olid mõlemad selgelt tsentraalsed ja ülevalt juhitud. Oluline on kahtlemata põhjendatus. Ma mainisin komisjonis ja ütlen ka siin, et minu arvates ei ole need piirid seotud nõukogude ajaga. Kahtlemata, need 50 aastat mõjutasid haldusjaotust ja inimeste paiknemist. Jah, mõjutasid eelmised 50 aastat ja mõjutavad kindlasti ka järgmised 50 aastat. Iga periood mõjutab paratamatult inimeste paiknemist ja tehtud sammud, ka arenduslikud sammud suunavad inimesi tõesti ühest või teisest kohast ühte, teise või kolmandasse kohta. Väga suured muutused on toimunud aga 25 aasta jooksul pärast taasiseseisvumist valglinnastumise kujul.
Arutelu jõudis lõpus selleni, et mõned üksikud asjad jäävad selliste suurte reformidega alati lahendamata. Ivari Padar võttis selle kokku nii, et iga reformiga kaasnevad lahtised otsad, mida ei ole kohe võimalik kaotada. Nii et kindlasti on meil haldusreformi kontekstis tööd nii kohalikul kui ka riigi tasandil veel tulevikuski.
Aga miks Vabariigi Valitsus pidas vajalikuks seda eelnõu just õigustehnilisel ja juriidilisel põhjusel mitte toetada? Üks võtmeküsimusi on sõnastatud ka valitsuse vastuse esimeses punktis: "Eelnõuga kavandatud muudatus tooks kaasa Eesti Vabariigi põhiseaduse §-s 154 ja Euroopa kohaliku

omavalitsuse harta artikli 3 lõikes 1 sätestatud kohaliku omavalitsuse enesekorraldusõiguse põhimõtete rikkumise." Tegelikult on ju oluline – seda on küsitud kõige kõrgemalt tasemelt alates kuni kohaliku tasandini välja –, kas omavalitsuste enesemääramise õigus jääb kehtima ja vähemalt samal tasemel, kui see praegu on, ka uute rahaliste võimaluste korral. Ma loodan küll, et see nii on. Aga samamoodi on ju kõigi teiste kohaliku elu küsimustega. Samamoodi on asustusüksuste liikumine oma valla või linna piirides ka tegelikult ikkagi omavalitsuslik õigus ja peab tulevikuski säilima. Tahame või ei taha, kõik Eestis valitud omavalitsused, nii linnavolikogud kui ka vallavolikogud, on valitud ikkagi inimeste poolt ja oluliselt suurema osalusega, kui võimaldab täna laual olev eelnõu.
Aga rõhutan lõpuks veel kord, et Vabariigi Valitsus on tulenevalt sellest eelnõust andnud riigihalduse ministrile ülesande teha haldusterritoriaalse jaotuse ja asustusüksuse piiride muutmise kohta ettepanekud veel selle aasta esimeses pooles. Aitäh!

16:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Esimese küsimuse äsja kuuldud ettekande kohta teeb Andres Herkel.

16:04 Andres Herkel
Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Päris ettekande alguses tegite ühe sellise viite, et valitsus või valitsuskoalitsioon asus üpris enneolematule seisukohale ja toetas eelnõu sisu, mitte eelnõu ennast. Kas uuel koalitsioonil on sellise huvitava seisukoha kohta ka mingi eraldi termin, kas seda võib nimetada siis pseudotoetuseks või kuidagi niiviisi?

16:04 Helmut Hallemaa
Aitäh küsimuse eest! Mis ma siin oskan öelda? Siin on mitme viimase päeva jooksul päris mitu korda öeldud, et mõte kindlasti ei olnud selline, mida teie sealt välja lugesite. Valitsus kindlasti arvestab väga paljude sisuliste asjade ja ettepanekutega. Praegu oli see informatsioon ja kommentaar selgelt ja päris suure lõiguna vastusesse kirjutatud. Ma ei hakanud välja tooma kõiki põhjendusi, millistel juriidilistel ja õigustehnilistel põhjustel seda eelnõu ei toetatud. Neid põhjendusi oli selles kirjas tegelikult kuus.

16:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Jüri Adams.

16:04 Jüri Adams
Härra Hallemaa! Minu arust te olete võtnud praegu endale üsna üle jõu käiva ülesande, te proovite ühendada ühendamatut. Ma usun päris kindlasti, et kui teie oleksite praegu reformiminister või justiitsminister, siis läheksid need asjad paremini. Aga praeguses olukorras on võimalik esitada selline kombinatsioon: eelnõu sisu on valdavalt positiivne ja sümpaatne, aga on kaks väikest viga, esiteks on selle eelnõu esitanud valed autorid ja teiseks on see esitatud liiga vara. Minu arvates on need väited natuke solvavad, mitte niivõrd eelnõu esitajate, kuivõrd nende inimeste suhtes, kelle elutöö kohta eelnõu sisu käib. Äkki te ei püüaks neid asju omavahel tingimata ühendada?

16:04 Helmut Hallemaa
Aitäh nende otseste või mitteotseste komplimentide eest! Aga ma enda arust küll midagi sellist ei öelnud. Eks see tulene sellest, et eelnõus on püütud väga mitmed asjad kirja panna, seda küll ühe lausena, aga need asjad ei haaku hästi juba kehtivate seaduste ja regulatsioonidega. Pigem ütlesin mina ikkagi, et see eelnõu on esitatud hiljem, mitte varem. Teatud protsessid ja väga olulised sammud on valitsus astunud haldusreformi seaduse kontekstis, mis võeti vastu eelmise aasta esimeses pooles.

16:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Kolleeg Marko Šorin, kas teil on protseduuriline küsimus? Kui ei, siis me põrkume praegu kodu- ja töökorra seaduse § 68 lõikega 3, sest on võimalik esitada kaks suulist küsimust. Ettekandjale suur aitäh ettekande eest! Nüüd on fraktsioonidel võimalik asuda läbi rääkima. Andres Herkel Eesti Vabaerakonna nimel.

16:04 Andres Herkel

Austatud härra juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Paar remarki selle teematõstatuse kohta. Haldusreform on meil käinud üldiselt sellise lipukirjaga, et kui sood kuivendatakse, siis konnade käest ei küsita. Praegu me näeme, et ega külade ja kogukondade käest ka ei küsita. Aga meile tundub, et see maaparandusprogramm seab üldiselt elusloodusele ohtu, selles mõttes, et kogu see haldusreform on algusest peale olnud selline väga teoreetiliselt joonistatud. See unustab ära ühe fundamentaalse tõsiasja, selle, mille jaoks me siin riigis asju teeme: me teeme neid inimeste ja kogukondade jaoks, järelikult ka nende külade jaoks, kelle tõttu kogu see probleemitõstatus on tekkinud.
Me oleme korduvalt nii minister Korbilt kui ka õiguskantslerilt ja peaministrilt nende asjade kohta küsinud. Esmaspäeviti arupärimistele vastates on minister Korb mõnel nõrkusehetkel probleeme ka tunnistanud. Eelmine kord kirus ta natuke seadusandjat, et töö käib seadusandja materjaliga ja millegipärast on see materjal halb. See on üks probleem. Ühel teisel nõrkusehetkel mõni nädal tagasi tunnistas ta ka seda, et valitsuskoalitsioonil ei ole kavatsust haldusreformi seaduses vähimaidki muudatusi teha. Isegi kui muudatused tunduvad mõistlikud, on kokkulepe, et seadust ei muudeta. Ma ei tea, mis on selle põhjus. Ma tahan loota, et põhjus ei ole see, et lugupeetud Jüri Adams – see oli vist eelmise aasta juunis, kui neid asju arutati – ettenägeliku inimesena arvas, et sellest haldusreformist ei saa asja ja tuleb hakata tegema vigade paranduste parandusi. Kas see on mingisugune jonnakus, mis on valitsuskoalitsiooni seni alles jäänud osapooltel, kes olid eelmises valitsuses ja on ka nüüdses, et ajame aga karvad turri ja ärme muudame midagi, teeme omaenese tarkuse järgi? Ma siiski arvan, et see on mingi teist laadi rumaluse või jonnakuse liik, igal juhul ei ole see mõistlik.
Mis puudutab külade enesemääramist – tegelikult omavalitsusliku staatuse muutmist, kui kasutada korrektsemat mõistet –, siis kui me hakkame sellega tegelema pärast seda, kui haldusreform on ellu viidud ja 2017. aasta kohalikud valimised peetud, siis on see kindlasti väga palju tülikam sellest, kui teha need otsused ära praegu. Me oleksime valitsusele hea meelega selle võimaluse andnud.
Siin räägitakse Pandora laeka avamisest, aga minu arvates ei ole siin sellist Pandora laegast. Jutt on ikkagi mingisugusest hulgast probleemidest, kust king kõige rohkem pigistab. Ma toon ühe täiesti isikliku näite. Ma olen sündinud ja kasvanud ning elan ka praegu Rahula külas, mis ajalooliselt on kuulunud Saue valda. Kunagi nõukogude ajal läks aga niiviisi, et see küla viidi üle Saku piirkonda, tegemist oli majandite piiride muutmisega ja niiviisi see läks. Ma olen enda käest küsinud, kas siin on mõtet ajaloolist õiglust taga ajada, seda enam, et Saue vald hakkab nüüd väga kummaliselt ulatuma Nissi ja Märjamaani, st nende aladeni, kuhu ta kunagi ei ole ulatunud, samal ajal jäävad sealt välja terved piirkonnad, mis sinna esialgu on kuulunud. Olen pigem jõudnud järeldusele, et tõenäoliselt ei ole väga suurt mõtet seda probleemi tõstatada, kui Saku vald, kuhu praegu kuulutakse, inimeste suhtes mingit ekstra hullu rumalust ei tee. Ei asu see Saku meie külast nii palju kaugemal midagi. Peale selle on ilmselt nõndaviisi, et nii nagu igale poole mujale Tallinna lähedale, nii on ka meile elama asunud väga palju sääraseid inimesi, kes ei ole seal kohapeal sündinud ja kasvanud ning kelle ajalooline mälu on selles mõttes lühike. Nendele ei oleks see taotlus võib-olla mõistetav.
Küsin selle paarikümne sekundi jaoks lisaaega ...

16:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, lisaaeg!

16:04 Andres Herkel

... ja toon ühe naljaka näite ka selle kohta, mis jääb Rahulast üle põllu ja mille nimi on Saue küla. Seal külas on sündinud ja kasvanud üks selline avalikkusele tuntud inimene nagu kunagine ooperilaulja Mati Palm. Tema, tema perekond, poeg ja lähemad naabrid hakkasid ühel hetkel seisma selle eest, et saada külale tagasi Saue nimi. Vahepeal oli see küla nimetatud Kanamaks ja viidud üle Saku valla koosseisu, mis sellest, et selle küla territooriumil asus muu hulgas ajalooline Saue vallamaja. Nad põrkusid kahe probleemiga. Esiteks, Saku vallas öeldi neile, et me ei saa võtta naabervalla nime oma küla nimeks. Saue vallas, vastupidi, hakati rääkima sellest, et me ei saa lubada seda, et Saue nime kandev küla asub teises vallas. Nii et selliste naljakate kurioosumitega puutuvad inimesed kokku, kui asja lahendatakse ainult omavalitsuste hetkehuvide alusel. Lõpuks nad siiski oma tahtmise kuidagimoodi said, ma päris täpselt neid asjaolusid ei tea.
Aga ajalooline mälu, inimeste liikumissuunad ja nende tahe on kindlasti asjad, mis selle

haldusreformiga on saanud kannatada ja on jäänud tihtipeale kahe silma vahele. See tagasihoidlik katse, mille me oleme siin teinud, on tehtud just nimelt selleks, et anda valitsusele suuremad volitused neid vigu parandada. Sellest tulenevalt palume selle eelnõu menetlemist jätkata. Aitäh!

16:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Ivari Padar Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel.

16:04 Ivari Padar
Lugupeetud kolleegid! Ütlen lihtsalt mõne sõna. Ma hakkasin seda arutelu kuulates mõtlema, kui palju vähem oleks probleeme, kui haldusreformi oleks hakatud tegema niimoodi, nagu mina omal ajal mõistlikuks pidasin: üks maakond on üks omavalitsus ja sealt edasi. Eeldatavasti oleks siis hulk muresid laua pealt maas. Iga mure on mure, olgu neid probleemseid kohti kolm, neli või kümme. Kui rääkida enne 15. aprilli toimunud sündmustest, siis tuleb öelda, et Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse järgi pidi pool aastat enne valimisi haldusterritoriaalne jaotus paigas olema. Lahendusi on siin olnud kuuel kuni kümnel juhul, ma täpselt ei oska praegu ütelda. Mõned asjad on jäänud lahendamata ja nende kohta on ka siin saalis täna öeldud, et seal on erinevaid põhjusi. Mõnel puhul on selleks põhjuseks olnud kohaliku kultuuri küsimus. Mõnel puhul tean ma isiklikult, kuidas need asjad on olnud, mõnda asja päris täpselt ei tea. Aga ma olen aru saanud, et ka nende asjade puhul, mille kohta ma päris täpselt ei tea, mis põhjusel need teemad on kuhjunud, on vaieldamatu, et kui üks osa omavalitsusest läheb ilma kohustusteta teisele poole üle ja kohustused jäävad nendele n-ö 15%-le inimestest, kes elavad metsa taga, siis see päris nii toimuda ei saaks.
Haldusreformi eesmärk on suuremad ja võimekamad omavalitsused. See tähendab, et nad on suuremad, võimekamad, paindlikumad, arukamad ja kohapealseid probleeme paremini mõistvad. Ma väga loodan, et pärast 15. oktoobrit kogunevad omavalitsused leiavad paremaid ja kultuursemaid võimalusi kõikide üksikprobleemide lahendamiseks, mis täna on siin välja toodud. Mina olen kindlasti optimistlik, et see nii toimuma hakkab. Aga eks tuleb toimida täpselt nii, et kõik asjaolud oleksid arvestatud. Ikkagi on ka tegelikult vaadatud, kui palju on soovi teises suunas liikuda ja kuidas seda soovi saab arvestada kõikvõimalike materiaalsete lahenduste poole pealt vaadates.
Mina näen seda haldusterritoriaalset reformi haldusreformi esimese etapina. Ma tean juba täna, et väga paljudes Eesti kohtades nähakse praegust lahendust ajutisena. Väga selgelt mõeldakse selle peale, et kas nelja või kaheksa aasta pärast moodustuvad märksa suuremad omavalitsused ja need probleemid, mis täna üleval on, siis enam aktuaalsed ei ole. Ma usun, et sellele haldusterritoriaalsele reformile järgnevad uued lahendused. Seda on päris palju näha ka selle pealt, kui me vaatame, millised hakkavad reaalselt olema kohalike omavalitsuste ühendorganisatsioonid. Kui 2018. aasta alguses ei ole ühendorganisatsioonid mitte ühe, vaid mitme maakonna kesksed, siis me võime aimata, milline võib tulevikus olla Eesti haldusterritoriaalne jaotus. Praeguse reformi raames käivad juba ka need arutelud. Nii et ega midagi. Suuremat segadust ja paanikat, kui on, tekitada ei tohi. Selle seadusega, mis praegu on, tuleb kohalike omavalitsuste valimistele vastu minna. Meil on vaja täita väga keerulised ülesanded veel enne jaanipäeva, et haldusreform saaks tõeks. Jõudu meile kõigile!

16:04 Aseesimees Enn Eesmaa
Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Hoolimata valitsuskoalitsiooni teatud mõttes kvaasitoetusest, on juhtivkomisjon teinud ettepaneku eelnõu 393 esimesel lugemisel tagasi lükata, mis toob kaasa hääletuse. Enne seda kõlab saalikutsung.
Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 393 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!
Hääletustulemused
Juhtivkomisjoni ettepaneku poolt hääletas 46 ja vastu oli 15 rahvasaadikut, erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu on seega tagasi lükatud ja langeb menetlusest välja.

---

5. 15:55 Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 16 ratifitseerimise seaduse eelnõu (408 SE) esimene lugemine

16:02 Aseesimees Enn Eesmaa
Viies päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 16 ratifitseerimise seaduse eelnõu 408 esimene lugemine. Kutsun ettekandeks kõnetooli välisminister Sven Mikseri.

16:02 Välisminister Sven Mikser
Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Vabariigi Valitsus on esitanud Riigikogule inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 16 ratifitseerimise seaduse eelnõu, mida mul on hea meel lühidalt tutvustada. Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon avati Euroopa Nõukogu liikmesriikidele allakirjutamiseks 4. novembril 1950. aastal ja juba 1959. aastal alustas tegutsemist konventsiooni alusel loodud Euroopa Inimõiguste Kohus. Eesti ühines konventsiooniga 16. aprillil 1996. aastal.
Inimõiguste kohtu menetluses on väga suurel arvul potentsiaalselt põhjendatud kaebusi. See suur koormus tekitab muret, kas konventsiooni süsteem on jätkusuutlik. Selle tõttu otsustasid Euroopa Nõukogu liikmesriigid välja töötada konventsiooni uue protokolli, mille eesmärk on tõhustada inimõiguste kohtu ja riikide kõrgeimate kohtute omavahelist suhtlust ja seeläbi paremini kaitsta inimõigusi ja põhivabadusi Euroopas.
16. protokolliga täiendatakse inimõiguste kohtu pädevust, andes kohtule õiguse anda riigi määratud kõrgeima kohtu taotluse alusel nõuandvaid arvamusi konventsiooni konkreetse kohtuasja raames tõlgendamiseks. Sellist nõuandvat arvamust saab küsida vaid riigisiseselt pooleli olevas kohtumenetluses tekkinud konkreetse küsimuse kohta. See ei võimalda õigusaktide abstraktset ülevaatust. Samuti ei tähenda arvamuse küsimine kohtuasja lahendamise üleandmist inimõiguste kohtule, vaid arvamust küsinud kohus, liikmesriigi kõrgeim kohus, saab Strasbourgist juhised konventsiooni tõlgendamiseks konkreetses riigisiseses kohtumenetluses. Nii peaks inimõiguste kohtu nõuandva arvamuse järgimine riigisiseses kohtumenetluses aitama vähendada riikide vastu Strasbourgi kohtusse esitatavate kaebuste arvu.
Eestis oleks arvamusi küsivaks kohtuks Riigikohus. Riigikohtule sellise õiguse andmiseks täiendatakse Eestis kehtivaid menetlusseadusi. Asjaomane tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mis kannab numbrit 404, on samuti täna Riigikogu täiskogu päevakorras. Nõuandva arvamuse küsimine on vabatahtlik ja see jääb alati Riigikohtu otsustada. Kui Riigikohus küsib arvamust ja inimõiguste kohus võtab taotluse menetlusse, siis annab arvamuse Strasbourgi kohtu 17-liikmeline suurkoda. Kui taotluse esitab Eesti Riigikohus, siis on suurkoja menetluses võimalik oma seisukohti esitada ka Eesti Vabariigi valitsusel ja samuti riigisisese menetluse osalistel. Asja läbivaatamisel suurkojas osaleb alati ka Eestist inimõiguste kohtusse valitud kohtunik. Inimõiguste kohtu nõuandvad arvamused ei ole siduvad, st Riigikohus otsustab, milline on nõuandva arvamuse mõju konkreetsele riigisisesele kohtumenetlusele. Seetõttu säilib menetlusosalistel õigus pöörduda pärast Riigikohtu otsust individuaalkaebusega Strasbourgi kohtusse. Samas tuleb eeldada, et kui Riigikohus on pidanud vajalikuks nõuandvat arvamust küsida, siis soovib ta sellest arvamusest ka riigisiseses menetluses lähtuda. Viimasel juhul peaks olema välistatud kohtuasja arutamine Strasbourgi kohtus, sest isegi kui isik pöördub inimõiguste kohtusse, peaks see sellised kaebused vastuvõetamatuks tunnistama ilma neid valitsusele vastamiseks saatmata.
Protokoll on koostatud 2. oktoobril 2013. aastal Strasbourgis. Eesti Vabariigi suursaadik Euroopa Nõukogu juures kirjutas sellele alla 17. veebruaril 2014. aastal. Üleeilse, 17. aprilli 2017. aasta seisuga oli 16. protokolli allkirjastanud 11 riiki ja jõustanud 7 riiki. Protokoll ei ole rahvusvaheliselt jõustunud. See jõustub selle kuu esimesel päeval, mis järgneb kolme kuu möödumisele kuupäevast, mil kümme konventsiooniosalist on protokolliga ühinenud. Eestil on võimalus olla nende kümne riigi hulgas, kelle ratifitseerimise järel protokoll jõustub. Lõpetuseks, ratifitseerimise seadus peaks jõustuma üldkorras. Tänan teid tähelepanu eest!

16:02 Aseesimees Taavi Rõivas
Aitäh! Ettekandjale on küsimusi. Esimesena Martin Helme, palun!

16:02 Martin Helme
Aitäh, lugupeetud asespiiker! Lugupeetud minister! Mind huvitab kõigepealt see, mis asi on kohtu arvamus. Õigusriigis peaks igal inimesel olema õigus ennast kohtus kaitsta. Kohtus on

tõendusmaterjalid, seal toimuvad teatud protseduurid. Aga nüüd tekib juurde mingisugune selline asi nagu kohtu arvamus, mida Riigikohus arvesse võtab. See alandab ju latti, esiteks, ja teiseks toob suva sisse. Minu meelest võtab see inimestelt ära võimaluse – kui me jätame praegu kõrvale asjaolu, kas üldse peaks Riigikohtust kõrgemal olema veel mingi kohtuaste – tegelikult kohtuprotsessis osaleda. Mingisuguse arvamusega pannakse midagi paika. Kuidas te sellele vastate?

16:02 Välisminister Sven Mikser
Aitäh! Tõenäoliselt te mind väga pingsalt ei kuulanud ega lugenud ka eelnõu ja selle seletuskirja. Esiteks ei ole Riigikohtul kohustust sellist arvamust küsida, tal on võimalus seda küsida. Selle protokolli eesmärk on potentsiaalselt vähendada Euroopa Inimõiguste Kohtu töökoormust. Aga peale selle tahan veel korrata, et Riigikohtul ei ole kohustust seda küsitud ja saadud arvamust arvesse võtta, see arvamus ei ole siduv. Aga eeldusel, et Riigikohus seda arvamust, mida ta ise on küsinud, oma menetluses arvestab, tuleb pidada üsna tõenäoliseks, et väheneb see tõenäosus, et ka inimene pöördub veel Euroopa Inimõiguste Kohtusse. Samas ei võta sellise arvamuse küsimine ja sellega Riigikohtu menetluses arvestamine inimeselt võimalust edaspidi Euroopa Inimõiguste Kohtusse pöörduda. Nii et sellega kellegi võimalusi ei piirata ja kellegi suhtes ei langetata ka ühtegi kohtuotsust n-ö arvamuse vormis. See on vahend, mis peaks aitama vähendada nimetatud kohtu töökoormust.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Peeter Ernits.

17:03 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Siin on öeldud, et kui kümme riiki on selle protokolli ratifitseerinud, siis kolm kuud hiljem hakkab see kehtima. Tegelikult on juba ligi neli aastat sellega jorutatud ja kolm riiki kümnest on puudu. Eesti püüab olla üks neist kolmest seni puudu jäänust. Kas keegi praegu survestab meid väljastpoolt, et me oleksime üks neist kolmest? Teiseks, kes need ülejäänud kaks on, kes peavad aitama kokku saada need kümme riiki, kes selle protokolli ratifitseerivad?

17:03 Välisminister Sven Mikser
Aitäh! Ei, keegi meid ei survesta. Eesti parlament on seda ratifitseerimisseadust menetledes täpselt niisama vaba, nagu kõiki muid Eesti Vabariigi seadusi menetledes. Mõne päeva taguse seisuga olid protokolli ratifitseerinud Albaania, Armeenia, Soome, Gruusia, Leedu, San Marino ja Sloveenia. Parlamendi menetluses on ratifitseerimine praegu Itaalias, Hollandis ehk Madalmaades ja Norras. Protokolli on alla kirjutanud Prantsusmaa, Rumeenia ja Slovakkia, kes on teatanud, et enne selle jõustamist peavad nad muutma oma riigisiseseid seadusi. Peale selle on protokolli alla kirjutanud Kreeka, Moldova, Türgi ja Ukraina. Nii et ühtekokku on neid riike, kes on selle protokolli kas juba ratifitseerinud või alla kirjutanud, mõnel juhul aga algatanud ratifitseerimisprotsessi parlamendis, tunduvalt rohkem kui kümme. Ma ei lugenud neid küll näppudel kokku. Nii et ei ole konkreetselt kahte riiki, kes peale Eesti peaksid seda tegema. Aga see, et selliste lepete või konventsioonide puhul on teatav künnis, protseduur ja jõustumistähtaeg, on tavapärane praktika. Seda, kuidas täpselt üks või teine protokoll või rahvusvaheline lepe jõustub, tavaliselt rakendussätetes kirjeldatakse.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Mart Helme.

17:03 Mart Helme
Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Kohtud langetavad otsuseid, kohtud ei arva. Kui praegu on päevakorral see, et hakatakse kohtu arvamust küsima, siis sisuliselt tähendab see meie kohtusüsteemi survestamist väljastpoolt Eestit kellegi langetatud arvamusega. See on selge tee suveräänsuse piiramise ja meie oma õigussüsteemi mõjutamise poole mitte meil vastuvõetud seaduste abil. Minu küsimus on väga lihtne: kas meie Riigikohtu, õiguskantsleri ja Justiitsministeeriumi hinnangul on see üldse kooskõlas meie põhiseadusega?

17:03 Välisminister Sven Mikser

Aitäh! Neid hinnanguid on parlamendil selles menetluses kindlasti võimalik küsida, kui ta seda soovib. Ma usun, et minu ja teie arvamus selle kohta, mil määral rahvusvaheliste kokkulepete, lepingute ja konventsioonidega ühinemine Eesti suveräänsust piirab, on tõenäoliselt erinev. Samas on selge, et rahvusvahelise kogukonna liikmena me rahvusvaheliste lepetega ühinemisel teatud otsustuspädevust mingitel juhtudel kindlasti loovutame. Selle konventsiooni protokolli ratifitseerimise puhul küll jääb, nagu juba korduvalt öeldud, kohtumenetluses otsuse langetamise õigus Eesti Riigikohtule. Tuleb ilmselt uuesti ära mainida, et isikul, kes seda soovib, on ka pärast Riigikohtu lahendit võimalik pöörduda Euroopa Inimõiguste Kohtu poole. Ka seda õigust ei võeta ära. Nii et see arvamus ei asenda kohtulahendit või kohtuotsust. Arvamuse küsimise võimalus on sätestatud selleks, et tagada Euroopa Inimõiguste Kohtu jätkusuutlikkus ja tema võime oma töökoormusega toime tulla.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Martin Helme, teine küsimus.

17:03 Martin Helme
Aitäh, härra asespiiker! Lugupeetud härra minister! Küllap te teate, et mina ei ole Eesti kohtusüsteemi kõige suurem fänn. Ma ei arva, et see on läbinisti läbipaistev ja õiglane ja mis kõik veel. Aga selle-eest olen ma suur suveräänsuse fänn. Eesti põhiseaduse §-d 148 ja 149 loetlevad kolm kohtuastet ja ütlevad, et Riigikohus on kõrgeim kohus. Asi ei puuduta muidugi ainult seda protokolli, vaid kogu seda liikumist, mis meil on olnud ja millest te ise just rääkisite, et me anname ka kohtuastmete puhul suveräänsust ära. Ikkagi ei vastanud te Mart Helme küsimusele, kui suur on riive meie põhiseadusega. Kohtute üle puudub meil igasugune kontroll, meil ei ole kontrolli selle üle, kuidas nad õigust mõistavad, ega selle üle, kuidas kohtunikud ametisse saavad. See on suveräänsuse loovutamine. Kui problemaatiliseks te seda peate? Ma parandaksin teid ka: ma olen lugenud nii eelnõu ennast kui ka selle seletuskirja. Sellepärast ma neid küsimusi esitangi.

17:03 Välisminister Sven Mikser
Aitäh selle selgituse eest! Seda on väga meeldiv teada. Mis puutub kohtusse, siis kindlasti ei ole vaja kohtu fänn olla. Küll aga tuleb demokraatlikus riigis respekteerida võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõtet ning respekteerida ka kohut, selle asemel et seda fännata. Aga juhin tähelepanu sellele, et me praegu menetleme inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 16 ratifitseerimise seaduse eelnõu. Konventsiooni endaga ühinesime juba enam kui 20 aastat tagasi. Euroopa Inimõiguste Kohus on ka Eesti riigi suhtes langetanud otsuseid, mida meie oleme juba paljude aastate jooksul täitnud. Selle protokolli ratifitseerimisega loome ühe lisavõimaluse, kuidas saab muuta Euroopa Inimõiguste Kohtu tööd kiiremaks, õigemini mitte niivõrd kiiremaks, kuivõrd me soovime vähendada selle kohtu ülemäärast töökoormust. Kuigi on olemas võimalus, et Riigikohtu töötempot selline arvamuse küsimise võimalus mõnevõrra pärsib, peaks omakorda jälle siis, kui isik peaks tahtma edasi kaevata Euroopa Inimõiguste Kohtusse, selle lahendi saabumine selle võrra kiirem olema.
Kokkuvõtteks arvan, et see loodetavasti vastuvõetav ratifitseerimise seadus ja seeläbi loodetavasti lähemas tulevikus jõustuv konventsiooni protokoll nr 16 parandavad isikute juurdepääsu õiglasele kohtumenetlusele. Suveräänsuse võimaliku või ülemäärase loovutamise kohta, nagu öeldud, on meil tõenäoliselt erinevad arvamused. Mõistagi, ühinedes rahvusvaheliste lepetega ja andes mingites küsimustes teatud otsustuspädevust ka riigiülestele institutsioonidele, me tõesti suveräänsust loovutame. Praegu ei ole see suveräänsuse loovutus kindlasti mitte märkimisväärne, ammugi siis mitte ülemäärane.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Peeter Ernits, teine küsimus, palun!

17:03 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Ikkagi, miks me oleme ligi neli aastat selle ratifitseerimisega jorutanud? Tuleb välja, et tegelikult läheb see meile maksma 1200 eurot. Euroopasse tuleb saata kolm taotlust, aga kuna Riigikohtu tõlk ei suuda inglise ja prantsuse keelest tõlkida, siis sealt tulevate kolme vastuse (*à*

kümme lehekülge) tõlkimiseks tuleb osta see teenus väljastpoolt sisse. Tegelikult on see meie ühine raha. Miks me siis ikkagi ligi neli aastat oleme selle ratifitseerimisega jorutanud?

17:03 Välisminister Sven Mikser
Aitäh! Jään võlgu vastuse, mis on riigisiseselt takistanud sellel eelnõul varem siia saali jõuda. Kindlasti oleks põhimõtteliselt olnud võimalik minna edasi ka kiiremas tempos. Samas ei ole meie menetlustempo kuidagi takistanud või pidurdanud protokolli jõustumist, sest – nagu varasemates küsimustes tähelepanu juhiti – protokoll ei ole jõustunud, kuna selle ratifitseerijaid ei ole veel kümme. Veelgi enam, kümnendast ratifitseerimisest peab olema möödunud ka kolm kuud. Nii et me ei ole liikunud mitte ülemäära kiiresti, mitte väga tormakas menetlustempos, samas ei ole meie kiirus aga takistanud selle protokolli jõustumist.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Urve Tiidus.

17:03 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli ratifitseerimise seaduse vastuvõtmisega peaks Eesti toetama seda, et Euroopa Inimõiguste Kohus oleks jätkusuutlik ja väheneks sinna pöördumiste arv. Samas kinnitab eelnõu, et see arvamus on nõuandev, sellega ei pea arvestama. Seletage palun ära see mehhanism, kuidas see sellisel juhul ikkagi – ja mitte ainult Eesti puhul – vähendab pöördumisi Euroopa Inimõiguste Kohtusse.

17:03 Välisminister Sven Mikser
Aitäh! See mehhanism on väga lihtne. Kui Riigikohus peab vajalikuks arvamust küsida, siis võib eeldada, et ta seda sageli ka arvestab. Nendel juhtudel, kui Riigikohus on Euroopa Inimõiguste Kohtust arvamust küsinud ja saadud arvamust arvesse võtnud, väheneb märkimisväärselt tõenäosus, et isik pöördub edasi Euroopa Inimõiguste Kohtusse, kuivõrd võimalus, et Euroopa Inimõiguste Kohus langetaks otsuse, mis on vastuolus tema enda väljastatud arvamusega, ei ole just märkimisväärne.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Jaak Madison.

17:03 Jaak Madison
Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Oma üle-eelmise vastuse Martin Helme küsimusele te lõpetasite lausega, et teie arvates ei ole suveräänsuse riive märkimisväärne, ammugi mitte ülemäärane. Palun defineerige oma arusaam, milline on põhiseaduse kontekstis märkimisväärne või ülemäärane suveräänsuse riive!

17:03 Välisminister Sven Mikser
Aitäh! Tulen tagasi oma varasema vastuse juurde. Suveräänsus iseenesest tähendab kõige kõrgemat otsustuspädevust. Üldjuhul on Eesti riigi sees kõige kõrgem otsustuspädevus Eesti riigi enda võimuorganitel. Samas, rahvusvaheliste lepetega ühinedes me teatud küsimustes loovutame selle otsustuspädevuse või oleme meid puudutavates küsimustes edaspidi ühed kaasotsustajad üheskoos teiste rahvusvahelise kogukonna liikmetega. Nii et suveräänsus ei ole kindlasti absoluutne ja see ei ole kindlasti absoluutne ka Eesti Vabariigi riigivõimu tasandil. Ma ei tahaks laskuda mingitesse isiklikesse skolastilistesse tõlgendustesse suveräänsuse määra üle Eesti Vabariigi põhiseaduse kontekstis. Aga selle kohta, kas ratifitseerida see protokoll nr 16, mis loob Eesti Riigikohtule võimaluse küsida arvamust Euroopa Inimõiguste Kohtult, ütlen, et mina ei soovi ega suuda näha siin märkimisväärset suveräänsuse riivet, mis peaks tingima selle protokolliga ühinemata jätmise.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Raivo Põldaru.

17:03 Raivo Põldaru

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud minister! Meie Riigikohtu võimalused peaksid avarduma ja Euroopa Inimõiguste Kohtu koormus vähenema. Kas ei või juhtuda nii, et Riigikohtu töökoormus kasvab ja võib-olla on sinna tööjõudu juurde vaja?

17:03 Välisminister Sven Mikser
Ma arvan, et Riigikohtu töökoormus ei kasva, kuid Riigikohtul tekib võimalus menetlus ajutiselt katkestada, selleks ajaks, mis kulub Euroopa Inimõiguste Kohtul arvamuse andmiseks. Selle võrra võib küll – teatud juhtudel, kui seda arvamust küsitakse – Riigikohtu menetlus pikeneda, aga märkimisväärset täiendavat töökoormust ei peaks see kaasa tooma.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Jaak Madison, teine küsimus, palun!

17:04 Jaak Madison
Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Te ütlesite minu küsimusele vastates väga kenasti, et rahvusvaheliste lepingutega liitudes või uusi konventsioone ratifitseerides me paratamatult loovutame mingis osas suveräänsust või otsustusõigust mõnele muule institutsioonile. Siit ka minu küsimus. Protokolli nr 16 ratifitseerimise seaduse eelnõuga me mingil määral – see on juba tõlgendamise küsimus, kui suur see määr on – siiski põhimõtteliselt loovutame oma otsustusõigust. Aga mis on selle asja eesmärk? Mis muutub nüüd paremaks inimõiguste kaitsmise koha pealt? Mis Eesti kodanike seisukohast paremaks muutub? Mis on see põhjus või mis on see eesmärk, mida me saavutada tahame, kui me ühineme mingi rahvusvahelise lepinguga ja loovutame mingil määral oma suveräänsust?

17:04 Välisminister Sven Mikser
Aitäh! Nagu ma ütlesin, üldjuhul me siduva iseloomuga rahvusvaheliste lepingutega kindlasti loovutame teatud osa oma otsustuspädevusest ja seega ka suveräänsusest. Selle protokolliga ühinemine annab Riigikohtule võimaluse küsida arvamust, mis ei ole talle siduv. Ses mõttes seda teie kardetud suveräänsuse loovutamist ei toimu.
Mis on eesmärk? Eesmärk on see, et Euroopa Inimõiguste Kohus suudaks tulla toime talle esitatavate kaebuste menetlemisega. Kuna kaebuste hulk on märkimisväärne ja see on kasvanud, siis selleks, et juurdepääs sellele kohtumenetlusele ei halveneks, on loodud mehhanism, mille abil on kaebuste hulka loodetavasti võimalik vähendada. Kas ja mil määral see praktikas toimib, selgub loomulikult siis, kui see võimalus tõeks saab, kui see protokoll jõustub ja selliseid arvamusi hakatakse küsima ja saama. Hetkel ei ole päris täpselt prognoositav, millises mahus riikide kõrgeimad kohtud Euroopa Inimõiguste Kohtu poole selliste arvamuste saamiseks pöörduma hakkavad ja millisel määral nad hakkavad saadud arvamusi oma menetlustes arvestama.

17:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Urve Tiidus, teine küsimus.

17:04 Urve Tiidus
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud minister! Küsin veel korra täpsustuseks. Selle asja eesmärk on vähendada pöördumisi Euroopa Inimõiguste Kohtusse. Seaduse rakendamisega seotud eeldatavate kulude all on kirjas, et Riigikohus esitab umbes kolm taotlust aastas. Kui palju Eestist praegu pöördutakse Euroopa Inimõiguste Kohtusse ning kui palju Eesti pool vähendab Euroopa Inimõiguste Kohtu koormust ja suurendab selle jätkusuutlikkust? Kas seda on võimalik matemaatiliselt esitada?

17:04 Välisminister Sven Mikser
Aitäh! Hetkel minu käsutuses selliseid arvulisi hinnanguid ei ole, aga kindlasti võin küsida, kas need hinnangud võimalike pöördumiste arvu vähenemise kohta eksisteerivad. Kui need on olemas, siis saan need teile edastada.

17:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Henn Põlluaas.

17:04 Henn Põlluaas
Aitäh! Päris naljakas on kuulata teie vastuseid, lugupeetud minister. Kord te ütlete, et märkimisväärset suveräänsuse kadu ei ole, mis tähendab ju, et ikkagi on kadu, siis väidate jälle, et seda ei ole. Te võiksite selles küsimuses iseendaga kokkuleppele jõuda. Arvamuse küsimine on Riigikohtule vabatahtlik ja sellega arvestamine on vabatahtlik, ka see, et me Riigikogus selle seaduse vastu võtame, on vabatahtlik. Täpselt niisama vabatahtlikult saab otsustada see inimene, kelle kohtuasja konkreetselt arutatakse, kas ta arvestab sellega või mitte. Sellel arvamusel puudub igasugune õiguslik jõud. Me võime arvata, et need inimesed lähevad ikkagi edasi inimõiguste kohtusse. Milleks me seda tsirkust teeme? Kui see on vabatahtlik, siis jätame selle asja ära ja las asjad lähevad omasoodu edasi.

17:04 Välisminister Sven Mikser
Aitäh! See, et te tunnete muret Eesti riigi ja tema suveräänsuse pärast, on kindlasti kiiduväärne. Aga hirmul on suured silmad. Teie hirmu suveräänsuse kao pärast protokolli nr 16 võimaliku ratifitseerimise tõttu julgen ma küll hajutada. Kindlasti on suveräänsuse küsimus relevantne seoses kogu selle konventsiooniga, millega Eesti ühines juba 1996. aastal. Aga see, et eksisteerib inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon ning selle alusel tegutseb Euroopa Inimõiguste Kohus, on kindlasti üks hea ja õige asi, mis – puudutamata nüüd Eesti suveräänsust – on kindlasti taganud juurdepääsu õiglasele kohtumenetlusele ja õigusemõistmisele paljudele inimestele, kes on seda vajanud.
Mis puudutab arvamuse siduvust Eesti riigi jaoks, siis, nagu öeldud, see arvamus ei ole siduv ja isegi kui Riigikohus sellega arvestab – teatud juhtudel ta kindlasti selle arvamusega oma menetluses ka arvestab –, ei võta see inimeselt õigust pöörduda Euroopa Inimõiguste Kohtu poole. Mil määral inimesed seda õigust edaspidi kasutavad – niisugustel juhtudel, mida kirjeldasite teie ja mida kirjeldasin ka mina –, seda võib ennustada. Kindlasti ei ole see protsent 0 ja kindlasti ei ole see ka 100, vaid jääb kuhugi nende kahe vahele. Aga selleks, et oleks olemas võimalus vähendada töökoormust Euroopa Inimõiguste Kohtul kaebuste menetlemisel, mis praegu kipub üle pea kasvama, seesugune mehhanism ellu kutsutakse.

17:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Liisa Oviiri.

17:04 Liisa Oviir
Austatud juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Annan ülevaate eelnõu menetlusest juhtivkomisjonis enne esimest lugemist. Riigikogu õiguskomisjonis oli nimetatud eelnõu arutelul 10. aprillil s.a. Arutelust võtsid osa komisjoni liikmed Hanno Pevkur, Hardi Volmer, Külliki Kübarsepp, Liisa Oviir, Olga Ivanova, Raivo Aeg, Toomas Vitsut, Urve Tiidus ja Valdo Randpere. Komisjoni istungit juhatas Jaanus Karilaid. Arutelule olid kutsutud justiitsminister Urmas Reinsalu ning Välisministeeriumi esindajana ja valitsuse esindajana Euroopa Inimõiguste Kohtus Maris Kuurberg. Me arutasime inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokolli nr 16 ratifitseerimise seaduse eelnõu 408. Justiitsminister Urmas Reinsalu tegi ülevaate ratifitseerimise seaduse eelnõust ja selle konventsiooni protokollist nr 16, kuulasime ka Maris Kuurbergi. Ülevaates öeldi, et eelnõuga ratifitseeritakse protokoll ning deklareeritakse, et Eestis on kõrgeimaks kohtuks, kes protokolli alusel on edaspidi õigustatud taotlema Euroopa Inimõiguste Kohtult nõuandvaid arvamusi, Riigikohus. Maris Kuurberg ütles – see on eelneva arutelu põhjal otsustades ilmselt oluline –, et selle eelnõuga on tutvunud ning andnud toetuse seaduse vastuvõtmiseks õiguskantsler, Riigikohus ja Riigikogu põhiseaduskomisjon.
Komisjon otsustas konsensuslikult, et see teema tuleks võtta täiskogu päevakorda 19. aprillil. Me otsustasime teha ettepanekud esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. mai. Aitäh!

17:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Aitäh! Küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Ei soovi.
Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 408 esimene lugemine lõpetada. On laekunud ka Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepanek eelnõu esimesel lugemisel tagasi lükata.
Panen hääletusele Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 408 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 7 ja vastu 41 Riigikogu liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Ettepanek ei leidnud toetust ja eelnõu 408 esimene lugemine on lõpetatud. Ma määran eelnõu 408 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. mai kell 16.

---

6. 16:31 Asjaõigusseaduse rakendamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (tehnovõrgu talumise tasu muutmine) eelnõu (405 SE) esimene lugemine

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas

Head kolleegid, tänane kuues päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud asjaõigusseaduse rakendamise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (tehnovõrgu talumise tasu muutmine) eelnõu 405 esimene lugemine. Ma palun ettekandjana kõnetooli justiitsminister Urmas Reinsalu.

17:03 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Lugupeetav Riigikogu aseesimees! Austatud rahvaesindus! Selle seaduseelnõu mõte on luua selgust ja anda põhiseaduspärane käitumisjuhis ühes valdkonnas, kus seni on valitsenud tohuvabohu. See puudutab tehnovõrgu talumise tasu küsimust.
Nimetatud teemat on mitmel korral käsitlenud ka Riigikohus, kes 2004. ja 2012. aastal tunnistas seni seadusega sätestatud tehnovõrgu talumise tasu määramise korra põhiseadusvastaseks. Viimase otsusega tekitas Riigikohus uue õigusliku olukorra, andmata samas ise selget vastust küsimusele, milliste põhimõtete alusel tuleb edaspidi tasu maksta. Valdav osa võrguomanikke jätkas selles olukorras talumistasu maksmist endises suuruses, st põhiseadusvastaseks ja kehtetuks tunnistatud koefitsiente kasutades. 2015. aastal tegi Riigikohus otsuse, milles selgitas, millisest põhimõttest lähtudes tuleks uues õiguslikus olukorras, kus seaduse normid on tühistatud, talumistasu maksta. Selle pinnalt on meil võimalik teha kõrgema põhiseaduslikkuse menetluse kaudu järeldusi ka selle kohta, kuidas Riigikohus seda põhiseaduspäraselt ette kujutab.
Selle eelnõu eesmärk on tagada selles pikas vaidluses põhiseaduse täitmine (see puudutab põhiseaduse § 32 ehk isiku eraomandi kaitset), näha ette selged reeglid ja teha see reeglite süsteem selliseks, et see oleks võimalikult arusaadav ja hõlpsasti kohaldatav nii nendele isikutele, kes on maaomanikud, kui ka nendele ...

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas

Ma palun vabandust ettekandjalt, aga see taustaheli, mis siin kostab, on juba ammu mõistlikud piirid ületanud. Kui on soovi vestelda, siis tehke seda palun väljaspool saali! Aitäh!

17:03 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Aitäh austatud juhatajale! Eelnõu kohaselt on plaanis kehtestada kord, mille järgi saaks maaomanik taotleda tehnovõrgu omanikult talumistasu, mille maksimaalne suurus oleks 7,5% kaitsevööndi maksustamishinnast korrutatuna kitsenduse sisulise ulatuse koefitsiendiga. Koefitsiendi eelduslik suurus on kas 0, 0,5 või 1. Kui koefitsiendi suurus on 0, siis talumistasu ei maksta. Selle eeldus on, et see trass või tehnovõrk, mis kinnistul asetseb, ei takista seda kinnistut sihtotstarbeliselt kasutada. Kui koefitsient on 0,5 ehk kinnisasja sihtotstarbeline kasutamine on osaliselt tõkestatud, siis on tasu suurus 3,75% maa maksustamishinnast sellel territooriumil, mida trass läbib ja mille piiranguvööndis see asetseb. Kui koefitsient on 1, siis on täiesti võimatu seda kinnisasja soovitud ulatuses kasutada ja tasu suurus on siis 7,5% maa maksustamishinnast.
Eelnõus on eeldatud, et kui elamu- ja ärimaa puhul on tegemist selliste konkreetsele kinnistule vajalike tehnovõrkudega nagu elekter, vesi ja side, mis on mõeldud selle kinnisasja tarbeks, siis selle eest tasu ei määrata. Ma arvan, et see on põhjendatud sellest loogikast lähtudes, et need on vajalikud kinnisasja enda toimimise huvides. Samuti on kehtestatud reegel, mis vastab üldisele maksupõhimõttele ja puudutab nende tasude maksustamist: talumistasu on kolmandiku ulatuses maksuvaba ja kahe kolmandiku ulatuses maksustatav. Talumistasu jaguneb nimelt kaheks osaks. Üks osa on sisuline kompensatsioon maamaksu hüvitamiseks. Teine osa on kaks korda suurem ja seda maksustatakse, see on ettenähtud kompensatsioon või hüvitis saamata jäänud võimaliku tulu eest, mida see koormis kaasa

toob. Kui praegu makstakse kinnisasja omanikule sente – ja see ei ole mitte piltlik väljend, vaid olukord on sõna otseses mõttes selline –, siis eelnõu toob kahtlemata kaasa tasumäärade tõusu. Ma toon ühe näite: metsamaa puhul peaks see võrreldes 2012. aastal kehtinud õigusega kasvama 75 korda.
Nagu ma rõhutasin, ega tehnovõrkude probleemid ei ole Justiitsministeeriumi spetsiifiline valdkond, vaid see on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valdkond. Justiitsministeerium algatas selle eelnõu just sellest lähtudes, et luua põhiseaduspärane eraomandi kompenseerimise reeglistik. Me oleme ka öelnud, et talumistasu tuleb tegelikult tarbijate käest. Riik kuidagi eraldi siin midagi maksma ei hakka, selle maksavad kinni tarbijad ja see summa läheb konkreetsete tehnovõrkude teenustasu sisse. See on niisugune ühiskondliku tasakaalupunkti leidmise küsimus. Justiitsministeerium seadis oma ülesandeks pakkuda välja üks mudel absoluutarvudes. Need arvud saab tuletada selle põhjal, milline on konkreetse maatüki maksustamishind. Me oleme pakkunud välja mudeli ja need protsendid, mis meie meelest on mõistlik piir. Aga nagu ma ütlesin ka komisjonis, see võiks olla arutelu koht, millised need arvud täpselt olla võiksid. Me anname endale aru, et trassiomanikud, need ettevõtjad, on loomulikult huvitatud võimalikult väikestest tasudest ja väikesest koormusest selle asja menetlemisel. Arusaadavalt on maaomanikud jälle huvitatud võimalikult suurest tasust. Seadusandja peab olema see suveräänne kohtumõistja, kes ütleb, kus see mõistlik tasakaalupunkt on.
Me peame oluliseks seda, et süsteem oleks lihtne ja me edasiste vaidlustega ei tekitaks väga palju bürokraatlikku koormust. Üldloogika on see, et kui ühel aastal on talumistasuavaldus esitatud ja see tasu on ühel korral juba määratud, siis maaomanik ei pea seda avaldust uuesti esitama. Järgmistel aastatel eeldatakse, et kui mingid asjaolud ei ole muutunud, siis need asjad toimivad edasi täpselt samamoodi, nagu need esimesel aastal paika pandi.
See on lühidalt selle eelnõu mõte. Aitäh!

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Aitäh! Küsimusi siiski on. Andres Herkel, palun!

17:03 Andres Herkel
Aitäh! Austatud ettekandja! Siin on ikka küsida küll, ma arvan. Ma loen seletuskirjast, et selle eelnõuga lahendatakse tehnovõrgu talumise tasu kõige akuutsemad probleemid. Ma järeldan siit, et eelnõu algataja jätab mitteakuutsed probleemid lahendamata. Kuidas sellega on? Üleüldse, kas see 7,5% on piisav ja miks pole seda probleemi varem lahendatud?

17:03 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Miks pole seda probleemi varem lahendatud? Tugev huvigrupp on, ütleme, need trassiomanikud, ettevõtjad. Varem on selle küsimusega tegelnud ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, kes on aastate jooksul olnud ise nende riigi äriühingute omanikuõiguste teostaja. Kindlasti ei ole need suured mõjukad organisatsioonid olnud huvitatud uue korra sellisel moel väljatöötamisest. See on lühike ja avameelne vastus.
Teine küsimus, kas see on piisav. See viib meid omaette küsimuse juurde, kas maa maksustamishind on ratsionaalne. See on selline olnud 2001. aastast. Aga ma arvan, et süsteem peaks olema lihtne. Kui hakata iga kinnisasja eraldi mõõtma ning neid kümneid ja kümneid tuhandeid kinnisasju kaardistama, siis võib hulluks minna. See on ilmselgelt üle jõu käiv ülesanne. Ebapraktiline oleks teha seda juhtumipõhiselt ja võtta see mudel aluseks. Meie võtsime aluseks maksustamishinna printsiibi. Kui maksimaalne määr on 7,5% maa maksustamishinnast või väärtusest, siis minu arvates on see tegelikult täiesti normaalne. See, kas maa maksustamishind on relevantne, on tegelikult omaette küsimus, mida võiks arutada. Maa maksustamishinna küsimusi selle seaduseelnõuga ei reguleerita.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Külliki Kübarsepp.

17:03 Külliki Kübarsepp
Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Soovin saada teie kommentaari erametsaliidu ettepanekule, mida te ei ole arvestanud. Erametsaliit on öelnud, et kui metsamaa väärtus oleks vastavuses tegelikkusega, siis peaks arvestama 5% asemel hoopis 60%-ga maksustamishinnast. Teie olete püüdnud väita, et te

järgite oma ettepanekus Riigikohtu miinimumettepanekuid. Miks te lähtute just nendest miinimumettepanekutest, miks te ei ole sünkroonis reaalsusega?

17:03 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Eelnõud teevad läbi ka kooskõlastusringi. Nagu ma ütlesin, huvirühmade positsioonid on siin vastandlikud, seda ei ole mõtet eitada. See oli see tulemus, mis lõpuks välja koorus. Ma tahan öelda, et need arvud, mis me oleme välja pakkunud, ei ole täppisteaduslikud. Kui eelnõu ja väljatöötamiskavatsust ette valmistati, oli ka arutlusel see, kas mitte võtta aluseks kõlvikute sihtotstarve ja kasutada erinevaid määrasid. Sellest loobuti selle põhjendusega, et kui rohkem erisusi sisse tuua, siis muutuks süsteem liialt keerukaks. Kui seadusandja menetluse ajal leiab, et võiks mingile kõlvikule teha erandi, näiteks kui me räägime kasvavast metsast, siis me kujundame oma seisukoha konkreetse ettepaneku kohta menetlemise käigus. Erametsaomanike käsitlusest rääkides tuleb öelda, et üks asi on maa maksustamishind, aga eelnõu varasema menetluse ajal oli nende arvates küsimus selles, et ei tuleks aluseks võtta maa maksustamishind, vaid metsa väärtus, tuleks see välja arvestada ja hakata selle põhjal tasu suurust tuletama. Me püüdsime leida lihtsat lahendust. Kas mingeid arve tuleks suurendada või mitte? Ma ütlen veel kord, et ma usaldan siin õiguskomisjoni, kes kindlasti kuulab ära kõik huvirühmad. Me ei ole kinni absoluudis ega väida, et see 7,5% ja see kolmikjaotus selle loogika alusel, mis on ühetaoliselt kehtiv kõigi kohta, oleks matemaatiliselt kaitstav tõde. Mingid arvud tuli välja pakkuda ja me püüdsime leida süsteemi. Kõigi nende summade kasvatamisel tuleb arvestada, et selle maksavad kinni tarbijad. Tuleb arukalt tegutsedes leida tasakaalupunkt.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Andres Herkel, teine küsimus.

17:03 Andres Herkel
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister, kõigepealt tänan teid avameelse vastuse eest, nagu te ütlesite, minu esimesele küsimusele! Aga see tekitas teise küsimuse: kuidas see tugev huvigrupp, nagu te nimetasite, on Eesti Vabariigis oma huve teostanud niisugusel moel, et selline omandiõiguse kitsendus või sisuliselt olukord, mis ei ole põhiseadusega kooskõlas, nii kaua on kesta saanud? Te peaksite justiitsministrina vastama, kuidas huvigrupid niimoodi tegutseda saavad.

17:03 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Ma tuletan meelde, et esimesel korral, kui Riigikohus tühistas kehtiva regulatsiooni (see oli 2004. aastal), kohustas Riigikohus seadusandjat uut regulatsiooni looma. Kuidas huvigrupid suudavad seadusandja tööd tasalülitada, nii et seda regulatsiooni ei ole aastate jooksul loodud? Ma arvan, et selle taga ei ole olnud midagi pahatahtlikku, ma olen kaugel sellest, et väita, nagu siin oleks midagi korruptiivset vms. Aga ju siis need huvigrupid esitasid oma argumente mõjusal moel – ma arvan, et nad rõhusid just nimelt selle teenuse hindadele –, mille tulemusena parlament ei olegi seda regulatsiooni loonud. Sellega tegelema hakates oligi minu arusaam, et kuigi põhiseadusvastane olukord on kestnud nii kaua, ei saa see olla aluseks väitele, nagu selline olukord oleks mingi uus normaalsus. Ei ole. Me peame siin lahenduse leidma ja ühe jama ära lahendama. Ma olen selle mudeli välja pakkunud. Selle ettevalmistamisele, ma ei salga, läks meil aasta või poolteist. Oli tohutu hulk nüansse ja vähem või rohkem heasoovlikke probleeme, tuli lahendada palju üksikküsimusi. Nüüd on see eelnõu teie ees ja ma loodan, et lähematel kuudel õnnestub seda asjalikult menetleda, teha vajalikud muudatusettepanekud ja seadus jõustada.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Jüri Adams, palun!

17:03 Jüri Adams
Härra minister! Kas see seletuskiri on teie ministeeriumi inimeste kirjutatud? Siin ei ole mainitud selle autorit. Ma pean tunnistama, et see on kirjutatud üsna ebaintelligentselt. Sellest arusaamiseks on vaja ilmselt lugeda pikki seadustekste. Minul ei õnnestunud saada vastust, mis on see asjaõigusseaduse § 158^2, mis tühistatakse. Mis siis tühistatakse? Ma olen selliste paragrahvide suhtes allergiline. Teiseks,

tsiviilseadustiku üldosa seaduse muutmine, § 5, kus jälle midagi tühistatakse. Siin ei ole aru saada, mis tühistatakse, ja lisatakse veel üks uus lõige, mis on üsna abitult sõnastatud. See võiks vihjata näiteks kõrgepingeliini postidele. Kui see on niimoodi, siis võiks ka nii ütelda. Äkki te seletate, millest on nendes kahes kohas juttu?

17:03 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Seletuskirja autor on Vaike Murumets, ministeeriumi pikaaegne töötaja. Ma ei välista, et ta töötas ministeeriumis ka siis, kui minu vanem kolleeg seal töötas. Tegelikult on ta päris asjalik naine. Selle teemaga, nagu ma ütlesin, on Justiitsministeeriumil puutumus seetõttu, et see on põhiseaduslikkuse ja asjaõiguse küsimus. See teemade ja probleemide rägastik on väga spetsiifiline. Ma ei hakkagi eitama, et meie ministeeriumi pärisosa ei ole tegelda nende trasside ja liinidega, sellega, kus jooksevad soojaveetorud, kus külmaveetorud, kus gaasitorud ja kus elektrijuhtmed. Proua Murumets viis ennast sellega kurssi ja töötas välja selle mudeli. Ma arvan, et ta tegi seda päris kenasti.
Küsimus on õigusaktide sõnastuses. Ma olen siin teiega tegelikult ühel meelel, eriti vaadates neid seaduste muutmise seadusi. Eelmisel nädalal vaatasin maavalitsuste kaotamise seadust: võtad kätte, aga tegelikult ei saa mitte midagi aru, mis siis ikkagi juhtuma hakkab. Üks sõna võetakse välja, teine sõna võetakse välja, üks sõna pannakse asemele, teine sõna pannakse asemele. On olemas parlamendi normitehnika eeskiri, mille alusel ka valitsus eelnõusid esitab. Kuidas me suudaksime seda teksti muuta tavalugejale tarbimisväärsemaks? On arutelu koht, kuidas seda teha, kas võiks seal olla mingi hallis toonis tekst vahele kirjutatud või võiks kasutada tänapäeva IT-võimalusi. Ma arvan, et on kaalumist väärt, kuidas seda probleemi lahendada. Ma pean siin käigu pealt vastama ja te püüdsite vanema kolleegina mind osavasti lõksu. Ega ma neid paragrahvipügalaid ei oska seletada, ma ei hakkagi siin fabuleerima ega ütlema, mis paragrahv mida täpselt muudab. Kahtlemata saab hea tahtmise korral tekste võrrelda, tekstide võrdlemisega saab selgust, aga pealiskaudse menetlemise korral on tõesti oht, et ostetakse põrsast kotis.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas

Külliki Kübarsepp, teine küsimus, palun!

17:03 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea minister! Tõesti ei tahaks põrsast kotis osta. Seepärast küsin uuesti seda, mida ma ka komisjonis puudutasin. Ma olen aru saanud, et riigieelarvele see seadus suurt mõju ei avalda. Aga kas teie eeldus on see, et tehnovõrgud on avalik-õiguslikud või eraõiguslike isikute hallata, ja seepärast ei ole te seletuskirjas nende tegelikku eelarvelist mõju hinnanud? Miks te seda teinud ei ole? Ma arvan, et oleks mõistlik, kui eelnõus oleksid kajastatud ka need tagajärjed, mis mõjutatud isikutel tekivad.

17:03 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Seletuskirjal on ka üks lisa. Ma loodan, et see on ka parlamendile kättesaadav, seletuskiri peaks olema 39 lehekülge pikk. Siin on kõigepealt ära toodud see, kui palju neid trasse üldse on. Siin on selleks, et hõlbustada parlamendiliikmete arusaamist sellest, mis tegelikult juhtuma hakkab, toodud ära mõned ekstreemsemad näited (Järveotsa teel on kõrgepingeliinid ja seal võivad tulevikus olla väga suured tasud), aga siin on ka tavajuhtumeid, et näidata, kuidas see mudel toimima hakkab. Mis see võib kaasa tuua nendele ettevõtjatele või kui palju nad peaksid juurde maksma? Me tõime välja suurusjärgud, mida me prognoosime eri trasside puhul. See sõltub sellest, kas hakatakse kasutama 100%-liselt või osaliselt. Tuleb ausalt tunnistada, et tegelikult väga paljud inimesed ei ole seda paari sendi suurust tasu taotlenud, nad on saanud aru, et see on üks naljategemine ega ole tõsiselt võetav, nad ei ole hakanud sellega mässama. Me eeldame, et kui tasu suureneb, siis hakatakse seda rohkem taotlema. Me prognoosime, et elektri põhivõrgu puhul võiks talumistasu võimalik kogusumma olla umbes 1,2 miljonit, elektri jaotusvõrgu puhul pool miljonit, maagaasi jaotusvõrgu puhul oleks see summa väiksem. Me ei salga, et see informatsioon on saadud võrguettevõtjatelt endilt, selle põhjal on see prognoos kokku pandud.

17:03 Aseesimees Taavi Rõivas

Peeter Ernits, palun!

17:03 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Proua, kuidas ta nimi oligi, on kõvasti tööd teinud. Aga kui neid inimesi on palju, kelle maalt mingi trass üle läheb, ja nad saavad praegu selle eest näruseid sente, siis öelge nüüd selges eesti keeles, kui palju rohkem praegusega võrreldes on neil edaspidi võimalik selle eest tasu saada. Tehke see n-ö puust ja punaseks.

17:04 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Nagu ma ütlesin, muudatus näeb ette maksimaalselt 7,5% maa maksustamishinnast. Silmas on peetud territooriumi, kus on talumistasu piiranguvöönd. Võtame näiteks Hirmo-Vidriku katastriüksuse, mis asub Võru maakonnas Vastseliina vallas. Varasema korra alusel võeti aluseks 0,1% maa maksustamishinnast, aga edaspidi võetakse aluseks 7,5%. Järelikult on siin võrreldes praeguse olukorraga 75-kordne tõus. Kui kaitsevööndi suurus on 6000 ruutmeetrit, siis uus tasu on 12 eurot. Ma toon ühe drastilise näite, millele ma eespool viitasin. Järveotsa tee 14b katastriüksus, 8000 ruutmeetrit. Tallinnas on muidugi maa kallim, sotsiaalmaaga on tegemist. Varem oli selle sotsiaalmaa eest ette nähtud tasuda 0,25% maa maksustamishinnast, nüüd 7,5%, jällegi 30-kordne tõus. Seega peaks tasu olema 3475 eurot aastas. No eks see sõltub asjaoludest. Ma tahtsin veel kord rõhutada, et see, milline arv tundub siin õiglane olevat, on parlamendidiskussiooni koht. Ma olen täiesti kindel, et parlament ilmutab tervet mõistust, kaaludes kogu tarbijaskonna ja kahtlemata heausksete eraomanike põhiseaduslikke õigusi.

17:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Krista Aru.

17:04 Krista Aru
Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Ma loen seaduseelnõu. Leheküljel 3 on kohe alguses, kus § 46^1 täiendatakse lõikega 2^1, sellised mõisted, mida ma palun teil selgitada, need on "sundvaldus" ja "sundvõõranditasu". Mida need lihtsas ja selges eesti keeles öelduna tähendavad?

17:04 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Sundvõõranditasust kõneleme olukorras, kus on reaalselt kehtestatud piirangud, mida saab kohtu otsusel mingile maaüksusele seada. Praegusel juhul tähendab sundvaldus seda, et omand jääb praeguse omaniku kinnisasjale alles, küll aga, kui seal maa all või maa peal paikneb trass või maa peal jookseb juhe, siis määratakse konkreetselt, et on kohustus seda taluda ja selle eest määratakse tasu samamoodi, nagu on ette nähtud sundvõõrandamise puhul.
Mida ma silmas pean? Meil on kaks olukorda. Üks olukord on täiesti arusaadav. Üldiselt on meil 99%-l juhtudest ju veneaegsed, vanast ajast jäänud trassid. See on ajalooline suhe, mis on reaalsuses olemas, st siin ei olegi võimalik öelda, kas omanik tahab, et see asi seal on, või mitte. See on lihtsalt nii välja kukkunud, ta on selle vara omanik ja seal on see trass peal. See paragrahv kõneleb sellest olukorrast, kus on uus trass, mida varem ei olnud, aga seda on avalikes huvides vaja, on see siis elektriliin või mingisugune muu trass. Loomulikult, uute kinnisasjaomanike õigust kaitstakse tugevamalt. Üldreegel on see, kui me kõneleme näiteks sundvaldusest, mida seatakse, et siis võetakse aluseks, samamoodi nagu tavalise sundvõõrandamise puhul, see väärtus, mis oleks sellel varal ilma selle trassita. Ma pean silmas seda, et ilmselgelt on mingisuguse elektriliinialuse maatüki turuväärtus ju sisuliselt null, kuna seal mitte midagi teha ei saa ja sellel on rohkem n-ö psühholoogiline väärtus. Sundvõõrandamise puhul öeldakse, et tuleb hüvitada turuväärtus. Sundvalduse seadmisel, kui see trass sinna paigaldatakse, võetakse aluseks see, et kinni peab maksma selle väärtuse, mis on kinnisasjal ilma selle trassita. On selge, et trass solgib selle kinnisasja väärtuse täielikult ära, ja on õiglane, et võrguettevõte maksab sundvaldustasuga selle kinnisasja väärtuse sisuliselt kinni. See on see mõte.

17:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Peeter Ernits, teine küsimus, palun!

17:04 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Võrdse kohtlemise põhimõte on kirjas põhiseaduse §-s 12. Vastseliina valla Halla külas on elektriõhuliini kaitsevööndi suurus 6000 ruutmeetrit, tasu on 12 eurot, samas aga, kui on looduskaitsepiirangud, siis on teise boniteediklassi metsas võimalik saada 110 eurot. Järelikult peaks võrdse kohtlemise printsiibi järgi see Vastseliina valla Halla külas asuv kinnistu, kust õhuliin läbi läheb, saama üle 60 euro kompensatsiooni. Kus see võrdne kohtlemine põhiseaduse § 12 järgi siin on?

17:04 Justiitsminister Urmas Reinsalu

Ma arvan, et eri piirangute puhul, arvestades ka seda, millal ja milliste väärtuste kaitseks need piirangud on loodud, tuleb üldiselt tunnistada, et looduskaitsepiirang ei jookse mingit väga spetsiifilist kinnistusiilu pidi. See lülitab tsiviilkäibest välja tegelikult kogu kinnistu, kui me kõneleme looduskaitsealast, kui tegemist ei ole mingisuguse piirjuhtumiga. Tavaliselt jookseb looduskaitsealadel see piiri märkimine ju ka ikkagi kinnisasjade piire pidi. Ma ei arva, et peaks ilmtingimata olema üksüheselt, nii et poleks vahet, kas on trass või on loodud reservaat. Teie näites oli see summa kümme korda suurem. Me oleme püüdnud parlamendi jaoks luua selle n-ö mootori, näidata, mis need määrad on. Kahtlemata, mida suurem on tasu, seda rohkem seda taotletakse. See on ilmselge ja selles ei ole midagi halba või ebaloomulikku. Meil on võimalik korrutada need määrad 10-ga läbi. Arvestama peab selle mudeli puhul seda, et see ei ole üles ehitatud mitte nominaalsummadele, vaid sellele põhimõttele, et siin on aluseks mingisugune protsent maa maksustamishinnast. Teie näite puhul tähendaks see seda, et kui me selle Vastseliina maatüki puhul tahaksime saavutada 10 korda suuremat tasu, siis me peaksime maksma igal aastal kinni 75% maa maksustamishinnast. Vähemalt teoorias, maa hindamise seaduse loogika järgi ongi maa väärtus 100%. Kui me ütleme, et me igal aastal hüvitame 75% maa väärtusest, siis kas see on teoorias põhjendatud? Kuna maa maksustamishind on praegu väga madal, siis me võime arutada, et 10 eurot ei ole piisav summa, aga ma arvan, et selle mudeli puhul tuleb vaadata ka teoreetilist loogikat. Kahtlemata on võimalik kehtestada mingi absoluutnumbrite alampiir, millest väiksem ei tohiks see tasu teatud pindalaühikute puhul olla, kui maa maksustamise kord on selline, nagu see praegu on. Võimalik on see ka absoluutprotsentides läbi korrutada, aga ma veel kord ütlen, et selle mudeli alusel ei saa need arvud muutuda liialt suureks, sest siis muutub selle mudeli teoreetiline toimimine minu hinnangul küsitavaks.

18:03 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Rohkem küsimusi teile ei ole. Muutunud on komisjoni ettekandja isik. Nimelt peab Valdo Randpere asemel komisjoni ettekande õiguskomisjoni esimees Jaanus Karilaid. Palun!

18:03 Jaanus Karilaid

Head kolleegid! Selle eelnõu menetlemiseks toimus õiguskomisjoni istung 10. aprillil. Komisjon oli täiesti otsustusvõimeline, puudus ainult üks komisjoni liige. Kohale olid kutsutud ka justiitsminister Urmas Reinsalu ja Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik Vaike Murumets, kes, nagu me aru saime, on ka üks selle eelnõu autoritest.
Eelnõuga lahendatakse tehnovõrgu talumise tasu probleemid, nähes ette selged koefitsiendid talumistasu arvestamiseks ja enim koormatud maaomanikele senisest suurema talumistasu maksmise. Täna puldis rääkis justiitsminister Reinsalu isegi põhjalikumalt kui komisjonis, seetõttu ei hakka ma eelnõu põhieesmärke üle kordama.
Komisjon tegi menetluslikud otsused. Otsustati teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda 19. aprilliks (konsensuslikult), teha ettepanek esimene lugemine lõpetada (samuti konsensuslikult) ja teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. mai 2017 kell 16 (samuti konsensuslikult). Niipalju ütlen repliigi korras, et eks selle eelnõu arutamise raskuskese ole veel ees, sest huvirühmade kaasamine seisab alles ees. Oma sõna ütlevad Eesti Erametsaliit, Talumiskohustusega Omanike Liit, Eesti Omanike Keskliit jt. Nii see komisjoni istung, kus seda eelnõu põhjalikumalt käsitletakse, seisab alles ees. Aitäh!

18:03 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Jüri Adams, palun!

18:03 Jüri Adams
Lugupeetud komisjoni esimees! Ma esitan teile sama küsimuse, mille ma esitasin justiitsministrile, kes ei osanud vastata. Ma olen samuti olnud komisjoni esimees, ma olin esimees siis, kui menetleti nii asjaõigusseadust kui ka tsiviilseadustiku üldosa seadust. Aga sellist mälu mul ei ole, et ma mäletaksin paragrahvinumbrite järgi, mis on ühe või teise paragrahvi sisu. Äkki teie oskate öelda, mis on seadusest kustutatava asjaõigusseaduse paragrahvi sisu ja mis on seadusest kustutatava tsiviilseadustiku üldosa seaduse lõike sisu.

18:03 Jaanus Karilaid
Täiesti aus vastus on see, et minu ülesanne on siin kanda ette, mis toimus komisjoni arutelul. Seda seal ei arutatud, nii et ma ei oska teile täna vastata. Aga me saame selle küsimuse komisjonis kõne alla võtta ja järgmisel, teisel lugemisel teile täpsema vastuse anda.

18:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekandjale! Kas fraktsioonid soovivad läbirääkimisi pidada? Ei soovi. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 405 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määran eelnõu 405 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. mai kell 16.

---

7. 17:07 Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 655/2014, millega luuakse pangakontode Euroopa arestimismääruse menetlus, et hõlbustada võlgade piiriülest sissenõudmist tsiviil- ja kaubandusasjades, rakendamine ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokollist nr 16 tuleneva menetluse loomine) eelnõu (404 SE) esimene lugemine

18:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Seitsmes ning ühtlasi tänane viimane päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse (Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 655/2014, millega luuakse pangakontode Euroopa arestimismääruse menetlus, et hõlbustada võlgade piiriülest sissenõudmist tsiviil- ja kaubandusasjades, rakendamine ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni protokollist nr 16 tuleneva menetluse loomine) eelnõu 404 esimene lugemine. Ma palun algataja ettekandeks kõnetooli justiitsminister Urmas Reinsalu!

18:03 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Jüri, ma vaatasin seletuskirja. Seal oli selle § 158^2 kohta eraldi lõik. Mis oli selle mõte? Seadusjärgne talumiskohustus tuuakse asjaõigusseaduse asemel asjaõigusseaduse rakendamise seadusesse. Ma möönan, et see lause oli pikk ja segane, see oli põimlause, aga tekstis peitus ka see vastus. See oli lihtsalt repliik, ma palun vabandust.
Eelnõu 404 puudutab mitut õiguslikku probleemi. Ühte teemaringi parlament täna välisministri ettekande kaudu menetles, arutades inimõiguste ja põhiõiguste kaitse konventsiooni protokolli nr 16. Kui seadusandja otsustab selle lisaprotokolli ratifitseerimise seaduse heaks kiita, siis on minu arvates oluline see, et kui meil on olemas menetlustee, siis peab olema ka reegel, kuidas see asi toimub. Seetõttu on oluline, et kui Eesti parlament kiidab selle protokolli heaks ja me nõustume sellega, et meie kõrgeim kohus saab hakata küsima arvamust Euroopa Inimõiguste Kohtult, siis peavad olema paigas ka reeglid, kuidas see asi toimub. See seaduseelnõu annabki aluse, et Riigikohus saab eri menetlusteede korral, olgu siis tsiviilmenetluses, halduskohtumenetluses, kriminaalmenetluses või põhiseaduslikkuse järelevalve menetluses esitada taotluse Euroopa Inimõiguste Kohtule, et saada arvamust, mis ei ole, nagu ka välisminister märkis, Riigikohtule siduv. Mingisugust suveräänsuse loovutamist siin loomulikult aset ei leia. Vastupidi, meie kohus saab oma õigusi õigusemõistmisel avaramalt teostada, aga ikka sellise reeglistiku alusel, nagu seadusandja on ette pannud, juhul kui seadusandja peaks nii kiitma heaks konventsiooni lisaprotokolliga ühinemise kui ka kehtestama selle menetlustee.
Teise teemaringiga pannakse paika niisugune küsimus, mis puudutab maksekäsu kiirmenetluse eeldusi. Maksekäsk on suhteliselt automatiseeritud tõhus menetluskord, mille eesmärk on tagada õiguspärane

tsiviilkäive. Kiirmenetlust selle eelnõu järgi ei kohaldataks, kui tarbijaga kokkulepitud krediidi kulukuse määr ületab võlaõigusseaduses sätestatud krediidi kulukuse määra ülempiiri. Samuti ei kohaldata maksekäsu kiirmenetlust siis, kui tarbijaga kokkulepitud viivisemäär ületab kolmekordset võlaõigusseaduses ettenähtud viivisemäära. Teisisõnu, et ohjeldada liigkasuvõtmist, on seadusandja ette näinud teatud ülempiirid, millest rohkem ei ole sisuliselt õiguspärane inimestelt tavatarbimiskrediidi puhul raha võtta. Nüüd on tekkinud paradoksaalne olukord. Kui raha võetakse ikkagi üle määra, siis kehtiva õiguse järgi toimub automaatselt kiirmenetlus. Siis peab see inimene, kellelt raha ära võeti, kusjuures õigusvastaselt, sest nii suurt tulusust ei olnud tegelikult sellel SMS-kontoril õigust saada, minema kohtusse ja hakkama seda raha tagasi taotlema. Ebaloogiline! Niisuguseid, juba seadusvastaseid nõudeid ei peaks menetlema kiirmenetlusega, mis on automaatne protseduur. Niisugune lihtne muudatus.
Kolmas muudatus selles eelnõus näeb ette regulatsiooni loomist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega luuakse pangakontode Euroopa arestimismääruse menetlus, rakendamise jaoks, et hõlbustada võlgade piiriülest sissenõudmist tsiviil- ja kaubandusasjades. See määrus on otsekohalduv. Tegelikkuses on see juba jõustunud, seda kohaldatakse Euroopa Liidus alates 18. jaanuarist 2017. Meie õiguskorra terviklikkuse huvides pidasime mõistlikuks riigisiseses menetluskorras kirjeldada ära Euroopa määruse toimimise mehhanism, et õiguskindlus oleks paremini tagatud. Inimesed loevad seadust ja saavad aru, kuidas see kord tegelikult välja näeb. Loomulikult on see kord nende ausate Eesti inimeste huvides, kellel on kuskil üle piiri võlgnikke. Inimesed liiguvad üle piiride, kahjuks teevad seda ka võlgnikud, ja nüüd on oluline, et võlaraha kaduma ei läheks. Selle määruse alusel saab blokeerida võlgniku pangakonto. See puudutab üksnes raha. See on täiendav turvalisuse tagatis. See määrus antakse riigisiseses menetluses, et inimene ei peaks Portugali või või Poola kohtusse minema ja seal võlgnikku taga otsima, vaid see toimub Eesti menetluskorras ja õigusabiprotseduuride kohaselt läheb see asi edasi kas siis Poola või Portugali. Aitäh!

18:03 Aseesimees Taavi Rõivas
Teile on küsimusi. Esimesena Peeter Ernits, palun!

18:03 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Välisminister on siit läinud, teie justiitsministrina olete veel siin, aga tänase õhtu staar on tegelikult protokoll nr 16. Algul rääkis välisminister, et see ratifitseerimine ei too kaasa suurt midagi, ainult 1200 eurot tuleb lisaks leida. Aga nüüd ma loen siit, et selle protokolli nr 16 pärast tuleb hakata muutma kaheksat seadust: halduskohtumenetluse seadustikku, karistusseadustikku, kriminaalmenetluse seadustikku, kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seadust, põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seadust, tsiviilkohtumenetluse … Ma ei hakka kõiki ette lugema. Kas see on teadlik valik, et samal ajal selle ühe asjaga – 16. protokolli ratifitseerimisega, mis pidi olema tühi-tähi – tuleb, nagu selgub, hakata muutma vähemalt kaheksat seadust? Mis selle kõige taga on, kas seesama oht, millest rääkisid kolleegid konservatiivsest rahvaerakonnast? Äkki see ongi tõsi?

18:04 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Aitäh! Ei, suveräänsuse kategoorias siin küsimust ei ole. Suveräänsus on rahvusvahelise õiguse kategoorias ikkagi riigi enda ülim võim oma asjade seadmise üle. Suveräänsuse kaost me võiksime kõnelda siis, kui see oleks nagu ühesuunaline maantee, nii et meile kehtestataks reeglistik ilma meie osaluseta ja meil ei oleks võimalik ka ükskõik millistel hüpoteetilistel asjaoludel sellest taganeda. Võib tunduda uskumatuna, et selline asi võiks tekkida, aga hüpoteetiliselt on see võimalik. Näiteks pidas praegune Suurbritannia peaminister, kui ta oli siseminister, tõesti arutelu selle üle, et Suurbritannia peaks inimõiguste konventsiooni kohaldamise alast väljuma. Väga tõsine ja soliidne õigusteaduslik ja poliitiline debatt oli Suurbritannias selle üle. Ka Eestil on võimalik, kui ta ei soovi, et inimõiguste konventsioon meile kohalduks, langetada sellekohaseid otsuseid. Suveräänon ikkagi Eesti riigis Eesti riik, ka ÜRO-sse kuulumine ei ole kohustus. ÜRO ei ole rahvaste vangla.
Aga mis puudutab seda, miks me muudame neid seadusi, siis minu arvates on see põhimõtteline küsimus. Kohus täidab seadust, kohus mõistab õigust seaduse alusel. Seaduses peavad olema kirjas reeglid, kuidas ta tegelikult õigust mõistab või seda teostab. Siin kõlas küsimus, kas see arvamus iseenesest on midagi unikaalset. Ei ole. Näiteks on ka Eesti põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses kirjas, et Riigikogu saab küsida Riigikohtult seisukohta Euroopa Liidu

liikmesuse realiseerimise kohta mingi seaduse vastuvõtmisel. Enne euroga liitumist oli küsimus, kas me peame muutma Eesti riigi põhiseadust või on võimalik seda probleemi lahendada teatud tõlgenduse abil. Selleks me lõime korra, et on võimalik Riigikohtu seisukohta küsida, kuigi kohtuasja ega konkreetset juhtumit ei ole. Et õiguskindlust tekitada, seda seisukohta küsiti. Parlament seda omal ajal küsis ja sai vastuse, et ei tuleks põhiseadust muuta. Ma arvan, et need arvamused või seisukohad, mis ei ole küll siduva iseloomuga, loovad õiguskindlust, mitte ei vähenda seda, olgu tegemist siis üksikisiku või avaliku võimu asjaajamisega.
Nii et mina olen küll seisukohal, et kohtuvõimu realiseerimine on väga tõsine asi. Reeglid peavad olema seaduses paika pandud. Sama poleemika on tekkinud n-ö individuaalsete põhiõiguste kaitse üle, kui Eestis muud kohtuteed ei ole. See akadeemiline debatt on ka selle teemaga seotud. Kui kohtutee on olemas, mida kohus ise on oma praktikaga öelnud, siis kas meil peab ka selle kohta olema reegel paigas? Mina usun, et peab. Milline see reegel on, see on omaette küsimus. Aga ma arvan, et selles suunas liikumine hoopis kaitseb võimude lahusust ja õigusselgust. Need asjad ei juhtu kuidagi menetluskorraväliselt, vaid kõik menetlusosalised teavad, kuidas need asjad juhtuvad või võivad juhtuda, kui kohus soovib seda privileegi pruukida.

18:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Peeter Ernits, teine küsimus. Ma palun jääda küsimuse esitamiseks ettenähtud ühe minuti raamesse!

18:04 Peeter Ernits
Hea juhataja! Hea minister! Tegelikult on leheküljel 16 öeldud, et Riigikohus ei anna asja menetlust Euroopa Inimõiguste Kohtule üle, vaid Euroopa Inimõiguste Kohus annab Riigikohtule põhimõttelises küsimuses juhise. Mida see tähendab? Minu meelest tähendab see sisuliselt, et peremees ütleb, kuidas kohalik kõrgeim kohus peaks toimima või tegutsema, ta annab selleks põhimõttelise juhise.

18:04 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Ma ei tea, kust on tulnud seletuskirja see sõna "juhis", kas prantsuse või inglise keelest. Seaduse tekstis me kõneleme arvamusest. Arvamus on selline arusaam nendest asjadest, nagu evib seda Euroopa Inimõiguste Kohtus vastav isik, kes kohtu nimel arvamuse koostab. See arvamus ei saa olla mingisugune juhtnöör. Seda tuleb tõlgendada nõnda, et me kõneleme arvamusest, mitte näpunäitest. Euroopa Inimõiguste Kohus loomulikult ühtlustab riikide kohtupraktikat, mis puudutab seda, kuidas kaitsta konventsiooni kohaldamise alaseid inimõigusi, aga ta teeb seda oma otsuste kaudu, mis on riikidele kohustuslikud või peavad riigid hüvitist maksma, nagu see menetluskord on ette näinud. Seda sõna " juhis" tuleb tõlgendada kui arvamust. See arvamus ei ole siduv ja peaks looma täiendavat õiguskindlust, mitte õiguskindlust vähendama.

18:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Igor Gräzin, palun!

18:04 Igor Gräzin
Hea ettekandja! Ma ei ole seda diskussiooni väga jälginud, aga kuna Riigikogu stenogrammidel on see häda, et üliõpilased neid loevad, siis ma arvan, et kui stenogrammi on läinud viga sisse, pean ma selle ära parandama. See viga on põhimõtteline. Justiitsminister ütles, et suveräänsus Eestis kuulub riigile, Eesti riik on suveräänne. See on see, mida ma üliõpilase käest kunagi kuulda ei taha, sest mina olen seisukohal, et Eestis on suveräänne rahvas. Siin on põhimõtteline vahe. Sina oled seisukohal, et riik teeb, mis riik tahab. Mina olen seisukohal, et riik peab tegema seda, mida rahvas tahab. Rahvas on suveräänne. Kõige imelikum on see, et teoreetiliselt on minul õigus ja sina eksid. Kas sa oled sellega nõus? Teiseks, ma teen selle paranduse selle nimel, et, hoia jumal, keegi kogenematu üliõpilane ei tuleks mulle eksamil seda juttu rääkima, kusjuures ta ei oleks süüdi, sest ta on sind kuulanud. Vaat nii ongi. Mis sa arvad?

18:04 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Võta näpust, Igor! Küsimus on selles, et me kõneleme suveräänsusest erinevalt. Sa olid ise nende dokumentide loomise juures 1980. aastatel, kui see oli eufemism "iseseisvuse" asemel. Tegelikult püüti

siinsamas saalis teatud dokumentide alusel viilude kaupa liikudes tuua mängu suveräänsuse mõiste. Me peame ikkagi mõistma suveräänsust kui politoloogilist terminit ja eraldama seda rahvusvahelise õiguse kategooriast. Rahvusvahelise õiguse kategoorias me loomulikult ei kõnele mitte rahvaste või etnoste suveräänsusest, ükskõik, kuidas me seda mõistame, vaid me kõneleme tegelikult ikkagi riikidest kui suveräänsetest ühikutest. Seda alates juba Augsburgi rahust, nendel aegadel need mõisted ju sisse toodi. Kõik riigid oma suurusest sõltumata on võrdsed suveräänsed ühikud rahvusvahelises asjaajamises. Neil on suveräänsus oma asjade ja valikute üle otsustada. Me peame tunnistama, et üle kolme sajandi ei ole rahvusvaheliste suhete kord siin muutunud, ja ma arvan, et ei peagi muutuma. Ma arvan, et see lähtealus peabki jääma kehtima. Nii et ma arvan, et ma saan su eksamil läbi, Igor.

18:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Igor Gräzin, teine küsimus, palun!

18:04 Igor Gräzin
Teate, mis pull olukord on praegu? Suveräänsusdeklaratsiooni definitsioon on minu kirjutatud. Mul ei ole huvitav kuulata, kui sa ütled, mis mina siis mõtlesin. Aga noh, lähme edasi. Augsburgiga läks meil nüüd natuke viltu, tegelikult tuleks rääkida Jean Bodinist. Me räägime ajastust 50–60 aastat enne d'Artagnani. Suverääni all mõeldi siis kuningat ja see oli hoopis teine asi. Muidugi, rahvusvahelises õiguses on rahvas oluline. Augsburg Augsburgiks. Palestiina Vabastusorganisatsioon, eks ole, seal on ikkagi ka rahvus. On kaks tingimust: võim territooriumi üle ja rahvusvaheline tunnustus. Nii et kuidas ka ei taha, kellele ikkagi Eestis kuulub kõige suurem võim? Muide, Bodin oli Pariisi linnavalitsuses, ta oli linnavolinik, nii et tegelikult munitsipaalõigusest kasvas see asi välja. Aga see selleks. Ikkagi on see küsimus: kas sa oled minuga nõus, et lõppastmes on Eestis suverään rahvas? Kas me võime nii öelda või oleks see vale?

18:04 Justiitsminister Urmas Reinsalu
Ma ei saaks kuidagi öelda, et ma astun selle tõekspidamise või arusaama vastu, et rahvas on põhiseaduse järgi kõrgeima võimu kandja. (Vahelehüüe.) Mida tähendab kõrgeim võim? Kõrgeim võim tähendabki suveräänsust. Me ei pääse mööda sõna "suveräänsus" etümoloogiast. See tegelikult ongi ju kõrgeima võimu küsimus. Me peame rääkima siin praegu kõrgeimast võimust. Kui me räägime demokraatlikust riigist, siis tuleb vaadata rahvusvahelist õiguskorda ja seal on suveräänsuse kategooria teistsugune ühik.

18:04 Aseesimees Taavi Rõivas
Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Ma palun komisjoni kaasettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Urve Tiiduse.

18:04 Urve Tiidus
Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 404 oli õiguskomisjonis esimesel lugemisel 10. aprillil. Arutelul osalesid justiitsminister Urmas Reinsalu ja Justiitsministeeriumi õiguspoliitika osakonna eraõiguse talituse nõunik Stella Johanson. Nad tutvustasid komisjonile eelnõu sisu ja eesmärke ning vastasid komisjoni liikmete küsimustele. Nagu minister siin väga põhjalikult rääkis, on olemas Euroopa pangakontode arestimise määrus, mis on otsekohalduv õigusakt. Aga vaatamata sellele, et see on otsekohalduv, on vaja menetlust riigisiseselt täpsustada. Selle eelnõuga muudetakse seetõttu 13 Eesti seadust. Muudatuste ja arestimismääruse eesmärk on hõlbustada võlgade piiriülest sissenõudmist tsiviil- ja kaubandusasjades – üksnes! –, mis tähendab ka võlgniku Euroopa Liidus asuvate pangakontode võimalikku arestimist. Selle arestimismääruse täitmise tulemusena blokeeritakse võlgniku pangakonto, kuid määrus ei võimalda võlausaldajatele raha välja maksta.
Pikemalt oli komisjonis juttu maksekäsu kiirmenetluse eeldustest. Siin tuleb mängu krediidi kulukuse määr. Räägiti sellest, et kui kokkulepitud määr ületab võlaõigusseaduses sätestatud krediidi kulukuse määra ülempiiri, siis kiirmenetlust ei kohaldata. Komisjoni liikmelt Valdo Randperelt tuli küsimus, mis saab siis, kui mõne teise riigi seadus lubab sisse nõuda üle krediidi kulukuse ülempiiri. Minister selgitas, et siis kohaldatakse samu põhimõtteid nagu üldise krediidi kulukuse määra ülempiirile. Stella Johanson

lisas, et maksekäsu kiirmenetlus, mida see eelnõu võimaldab, on äärmiselt formaalne elektrooniline menetlus ja keegi ei keela neidsamu nõudeid, mis ei vasta kiirmenetluse tingimustele, esitada hagimenetluses. Ka vastuvaidlemine nõudele on maksekäsu kiirmenetluses äärmiselt formaliseeritud. Keegi ei pea oma vastuväiteid isegi põhjendama, piisab, kui võlgnik ei ole nõus.
Selle määruse alusel saab teabe hankimise asutuseks Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda.
Komisjon tegi ka menetlusotsused. Tehti ettepanek saata eelnõu täiskogusse esimeseks lugemiseks 19. aprilliks, st tänaseks. Otsustati teha ettepanekud esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. mai. Veel otsustati määrata komisjoni ettekandjaks Urve Tiidus. Komisjon tegi kõik need otsused üksmeelselt.
Selline oli see tutvustus. Suur tänu teile!

18:04 Aseesimees Taavi Rõivas

Aitäh! Kas ettekandjale on ka küsimusi? Ei ole. Täname ettekandjat veel kord. Kas fraktsioonidel on soovi pidada läbirääkimisi? Ei ole. Sel juhul on juhtivkomisjoni ettepanek eelnõu 404 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Määran eelnõu 404 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 4. mai kell 16. Austatud Riigikogu, tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.30.